OKUL DEFTERİ

KASIM 1979 Fiyatı: 30 Lira SAYI: 5

OKUL VE DİSİPLİN

İKİ AYLIK EĞİTİM DERGİSİ

OKUL DEFTERİ

BU SAYIDA

Okul Defteri * İki aylık eğitim dergisi
Sahibi ve sorumlu Müdürü: Abdullah KAYA
Adres : Necatibey Caddesi 22/22
Yenişehir - ANKARA
Yazışma Adresi : P.K. 861
Kızılay – ANKARA
Fiyatı: 30 TL. * Yıllık Abone: 150 TL.
İlan: Tam sayfa arka kapak 10.000.TL.
İç sayfalar : 6.000.TL * Yayın İlanları
% 50 indirimlidir * Dizgi: Çığ Yayıncılık
17 97 04 * Baskı: Daily News Web Ofset
Baskı Tarihi: 23.11.1979

Yeni abone dönemi için;
TÜM OKUL DEFTERİ TEMSİLCİLERİ
GÖREV BAŞINA!...

Hedef:
10.000 Abone

OKURLARIMIZA

Beşinci sayıyı çıkarırken değinmek istediğimiz birkaç konu var:

* * *

Son günlerde had safhaya ulaşan kağıt darlığı nedeniyle hem çıkışımız gecikti, hem de sayfa azaltmak zorunda kaldık. Söz verdiğimiz birçok yazı 6. sayımıza bırakıldı. Elimizde olmayan nedenlerle meydana gelen bu sonuçları okurlarımızın bağışlayacağına inanıyoruz. Okul Defteri 6. sayısında – kağıt sorunu aşılırsa – bu eksiklikleri giderecektir.

* * *

Beşinci sayımızla birlikte birinci abone döneminin sonuna geldik 6. sayıdan itibaren yeni abone dönemimiz başlıyor. Önümüzdeki günler dergimizin temsilcilerine, abonelerimize, okurlarımıza bu konuda görevler düşüyor. Bugüne kadar gördüğümüz ilgi ikinci abone döneminden de başarılı çıkacağımıza olan inancımızı güçlendiriyor. İlk altı sayımızı 5.000 aboneyi aşarak kapattık. Şimdi hedefimiz 10.000 abonedir. Bu hedefe doğru dergimizin tüm dostlarını "göreve" çağırıyoruz.

* * *

Dergimizin bulunduğu binada posta kutusunun bulunmayışı okurlarımızla haberleşmede güçlükler yaratıyor. Dergimize gönderilen, haber, yazı ve fotoğrafların "Abdullah Kaya – P.K. 861 Kızılay-Ankara" adresine gönderilmeleri zorunludur. Yazışma adresimiz budur.

* * *

Birinci sayımızda yayınlanan "Demokratik Eğitim Mücadelesinden" adlı yazı nedeniyle yazar M.Koç, ve Yazı İşleri Müdürümüz A. Kaya aleyhine 142. maddeden açılan dava zaman aşımı nedeniyle düştü.

* * *

Cinayet sayısının gitgide yükseldiği, öğretmenlerin, düşünürlerin, bilim adamlarının başlıca hedef olduğu bu karanlık günlerde bile geleceğe olan inancımızı yitirmedik. Sosyal demokrasi, Türkiye'nin üzerine "ölü toprağı" serperek çekildi. Silkelenmek, birleşmek, demokratik haklarımıza sonuna kadar sahip çıkmak zorundayız.

Başarı birliğimizden, örgütlü direncimizden geçiyor.

Okul Defteri

LİSELERDE DİSİPLİN SORUNU

MUSTAFA KOÇ

● *Eğitimcimiyiz Savcı mı? Salt ceza vererek bir sonuca ulaşmak olası değildir. Ceza, aslında yapılabilecek şeylerin en kolayıdır. Okuldaki disiplinsizlik, "eğitim kurumu" içinde görülen bir "eğitim olayı" dır.. Bir eğitim olayına ise, "savcı" gözüyle değil, "eğitimci" gözüyle bakabilmek gerekmektedir.*

Ülkemizdeki toplumsal hareketliliklere koşut olarak, okullarımız da son yıllarda oldukça bunalımlı, problemli ve sağlıksız bir yapıya büründü. Birçok okulda eğitim öğretim yapmaya uygun bir ortam da kalmadığından, eğitimin niteliği genel olarak düştü. Okullar kendi işlevlerini yapmaktan uzaklaştıkça, yöneticiler salt "asayişin" sağlanması sorunuyla zaman öldürmek zorunda kaldılar. Böylece verilen eğitimin ikinci plana düşmesi de kaçınılmaz oldu.

Geçtiğimiz yılları genel olarak, okullardan çıktığı sanılan toplumsal olayları büyük bir ilgi, endişe ve heyecanla izleyerek geçirdik. Öğrencileriyle, öğrencilerinin "yarattığı" olaylarla bu denli ilgili başka bir toplum belki de yeryüzünde yoktur.

Önceleri daha çok yüksek öğrenim kurumlarında görülen, "gençlik" ya da "öğrenci olayları" adını verdiğimiz disiplinsizlikler, artık orta öğrenim kurumlarını da iyiden iyiye sardı.

Üstelik, eskiden daha çok bireysel "öğrenci problemleri" varken, şimdi toplu ve örgütlü "gençlik olayları" karşımıza çıkmaya başladı. Bireysel veya toplu olsun, bu öğrenci uyumsuzlukları orta öğretim kurumlarımızda önemli bir sorun olarak sürüp gidiyor. Her yıl yüzlerce öğrenci okuldan uzaklaştırılıp, binlercesine Disiplin Kurulları'nca çeşitli cezalar yağdırılıyor. Yine de olaylar daha da karmaşıklaşarak artmaya devam ediyor.

Benzer olaylar yaratsalar da, lisedeki öğrenciyle üniversitedekinin toplumsal konumu aynı değil. Üniversite öğrencisi, diğerine göre daha bağımsız ve daha özgür davranabilme durumunda. Bunun farkında olduğu için, devlet de ana baba gibi, "reşit" olmıyan lisedeki öğrenci üzerinde, daha fazla haklara sahip olduğu düşüncesinde.

Bunun sonucu olarak eğitim kurumları, öğrenciye verilecek şekile göre oluşturulmuştur. Başka bir söyleyişle, devlet, eğitim sisteminde getirdiği eğitim anlayışı sonucu, lisedeki öğrenciyi doğal olarak, kendi istediği biçimde "eğitmek, yönlendirmek" istemektedir. Toplumda egemen olan değer sistemlerine göre yetişmesi gereken, belirli bir insan tipi hedeflenmektedir.

Bu yüzden 18 yaşından önceki dönemde, örgün eğitime göre düzenlenmiş, fazla esnek olmıyan, kararlı bir eğitim anlayışı vardır. Bu anlayış disiplin konusunda da aynen yansımıştır. Bu dönemde çocuklara devletin amaçladığı insan tipi verilmeye çalışılmakta, üniversitedeyken "söz dinletilemeyenler" üzerinde hiç olmazsa lisedeyken etkili olunmak istenmektedir.

Böylece, liselerdeki öğrencilerin davranışları daha çok kontrol altındadır. Orta öğretim kurumlarındaki disiplinsizlik olaylarına karşı daha duyarlı olunduğu için, Orta Öğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği, daha fazla, belki de daha acımasız yaptırımlarla doludur.

Orta Dereceli Okullar Disiplin Yönetmeliğiyle okulların disiplin kurullarına "uyarma" cezasından "okuldan kovulmaya" kadar uzanan çeşitli ceza verme yetkileri tanımıştır. Son yıllarda artan "disiplinsizliklere" karşı da, disiplin kurullarının ceza dağıtmaktan öteyaptığı başka bir şey yoktur.

EĞİTİMCİ MİYİZ SAVCI MI?

Oysa, çocukları cezalandırarak bir sonuca ulaşmak olası değildir. Ceza vererek, yaklaşım aslında yapılabilecek şeylerin en kolayıdır. Okuldaki disiplinsizlik, eğitim kurumu içinde olan bir eğitim olayıdır. Bir eğitim olayına ise, "savcı" gözüyde değil, "eğitimci" gözüyle bakabilmek gerekmektedir.

Eğitim Bakanlığı her dönemde disiplin sorununa salt yönetmelik değişikliği açısından yaklaşmaktadır. Sık sık yapılan yönetmelik değişiklikleri, çoğu kere yeni yaptırımlar ve cezalındırma biçimleri getirmekte, yeni koşul-

lara göre alınacak önlemler yerine, yeni koşullarda verilecek cezalar düşünülmektedir.

Kısacası, disiplin sorunu okullarımızda yeterince emek, zaman ve "insan" kaybedilmesiyle sonuçlanmakta, bugünkü yaklaşımla çözümlenmesinin olanaksızlığı kendini açıkça belli etmektedir. Soruna eğitim ve toplum bilim kurallarıyla yaklaşılması ve yeni, çağdaş uygulama biçimlerine geçilmesi zorunluluk kazanmış bulunmaktadır.

Ne var ki, okullarımızdaki bütün sorunları olduğu gibi, disiplin sorununu da toplumumuzun yapısal sorunlarından ve genel eğitim sorunlarından ayırarak açıklayamayız. Ülkemizin güncel ve geleceğe yönelik gereksinmelerine uygunluğu tartışma götüren "bozuk" bir eğitim düzeninin yanlış eğitim anlayışı ile, disiplin sorununun köklü çözümler getirmenin olanaksızlığı bellidir. Disiplin sorununu çeşitli boyutlarıyla tartışırken bile elbette bu gerçeğin bilincinde olacağız. Ancak yine de bu bilinç, sorunları bütün yönleriyle tanımamıza bir engel olmadığı gibi bozuklukların öylece kalmasına göz yummanın bir gerekçesi de olmamalıdır.

DİSİPLİN Mİ, YASAKLAR YIĞINI MI?

Özellikle Orta Öğretim Kurumlarını bütün yönleriyle etkileyen disiplin konusunun ne demek olduğu da başlı başına bir sorundur. Açıkça söylemek gerekirse, okuldaki disiplini yanlış anlama yüzünden bile birçok "disiplin olayı" ortaya çıkmaktadır.

"Disiplin" denilince bugün okullarımızda genellikle öğrencilerin, öğretmen ve yöneticilere kesinlikle "itaat etmeleri" anlaşılmaktadır. Disiplinin, okulda büyükler tarafından kurulmuş değişmez bir düzenin korunması olduğu düşünülmektedir. Öğrenciler, yönetimin koyduğu yıllarca aynı kalan bütün kurallara ve sınırlamalara uymakla yükümlüdürler. Onlar, derslerini iyi ezberleyip, tartışma götürmeyen bu değişmez kurallara uyarlarsa, okulda disiplin sağlanmış, eğitim öğretim "başarıyla" tamamlanmış olacaktır.

Ancak, hiçbir zaman işler böyle "yolunda" gitmemektedir. "Keratalar", her nasılsa ya derslerine çalışmamakta, öğretmenine karşı gelmekte, ona selam vermemekte, sigara içmekte, kopya çekmekte, saçını uzatmakta, blucin kot giymekte ya da yasaklanmış kitaplar okumakta, karşı cinsle mektuplaşmakta, gizlice onunla buluşmakta, boş zamanlarında ders çalışacağı yerde top oynamakta, müzik dinlemekte, maça gitmekte, hatta desten bile kaçmaktadırlar. Bu yüzden okulda disiplin diye birşey kalmamaktadır!...

Bütün bunlar disiplini yanlış anlamaktan ileri gelen görüntülerdir. Gerçekte okulların bu denli "disiplinsiz" görünmelerinin temel nedeni, salt çocukların böylesine baştanımaz ve uyumsuz olmaları değil, uyulması için öğrencilerin ilgi ve gereksinmeleri düşünülmeden, dışardan konulan kuralların çoğu kere öğrencinin günlük yaşantısı ve onun toplumsal ve psikolojik gelişimi ile çelişmesidir.

Okulda disiplinin sağlanması gerekçesiyle getirilen sınırlamaların bazıları yasal hak ve özgürlüklerle çelişirken, birçoğu da değişme ve gelişme çağındaki öğrencilerin kişilik gelişmelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu anlamda okulların bazan öğrencinin sağlıklı ve dengeli kişilik gelişimi kazanmasında olumlu bir işlev görülebileceğini söyleyebiliriz.

OKULDAKİ YAŞAMA KURALLARI ÖĞRENCİYİ ENGELLEYİCİ DEĞİL, ONA YOL GÖSTERİCİ OLMALIDIR

Liselerde yaptığımız biraraştırmada, öğrencilerin bir öğretim yılında 18 çeşit "suç" işledikleri, en çok işlenen suçun da "okulun görgü kurallarına uymamak" olduğu ortaya çıktı(*) Büsbütün öznel değerlerden ve geleneksel "terbiye" anlayışından kaynaklanan bu görgü kurallarının çiğnenmesi, bütün suçların yaklaşık dörtte birini, % 24'ünü oluşturmaktadır.

Üstelik öğrencilere karşı yansız bile davranamıyan çoğu yöneticinin değer yargılarına göre de saptanan bu kurallar genellikle her okulda aynı bile değildir.

Örneğin, derse gittiğim bir lisede, kız öğrencilerin siyah çoraplarının "standartlara uymadığı", biraz ince olduğu gerekçesiyle bütünleme sınavlarına alınmadıklarına tanık oldum. Aynı okulda kız öğrencilerin yakaları, başka bir okulda da erkek öğrencilerin kravatları ve saçlarının uzunluğu nedeniyle okulun kapısından geri çevrildiklerini gördüm. Yine bir lisede, bir öğrencinin öğretmenin karşısında "teneffüste tost yediği" gerekçesiyle, Disiplin Kurulu'nca "okuldan uzaklaştırma" cezası aldığını, sene sonu öğretmenler toplantısında tartışılırken duydum.

Derste söz isterken sol elini kaldıran öğrenciyle, boş zamanlarında garsonluk yapan liseli gencin Disiplin Kurulları'nca cezalandırıldığını da gazetelerden okudum.

Örnekleri uzatmak koyaldır. Bunlara benzer olayları ülkemizin orta okullarında ve liselerinde öğrenim görmüş olan herkes zaten yaşamış olmalıdır.

Demem o ki, okullarda öğrenci yaşantısına konulan sınırlamalar, eğer nesnel gerçeklere ve haklı gerekçelere dayanmıyorsa, bu sınırlamaların kendisi de, öğrencilerin, çocukların uyumsuz, problemli ve disiplinsiz görünmelerine neden olmaktadır.

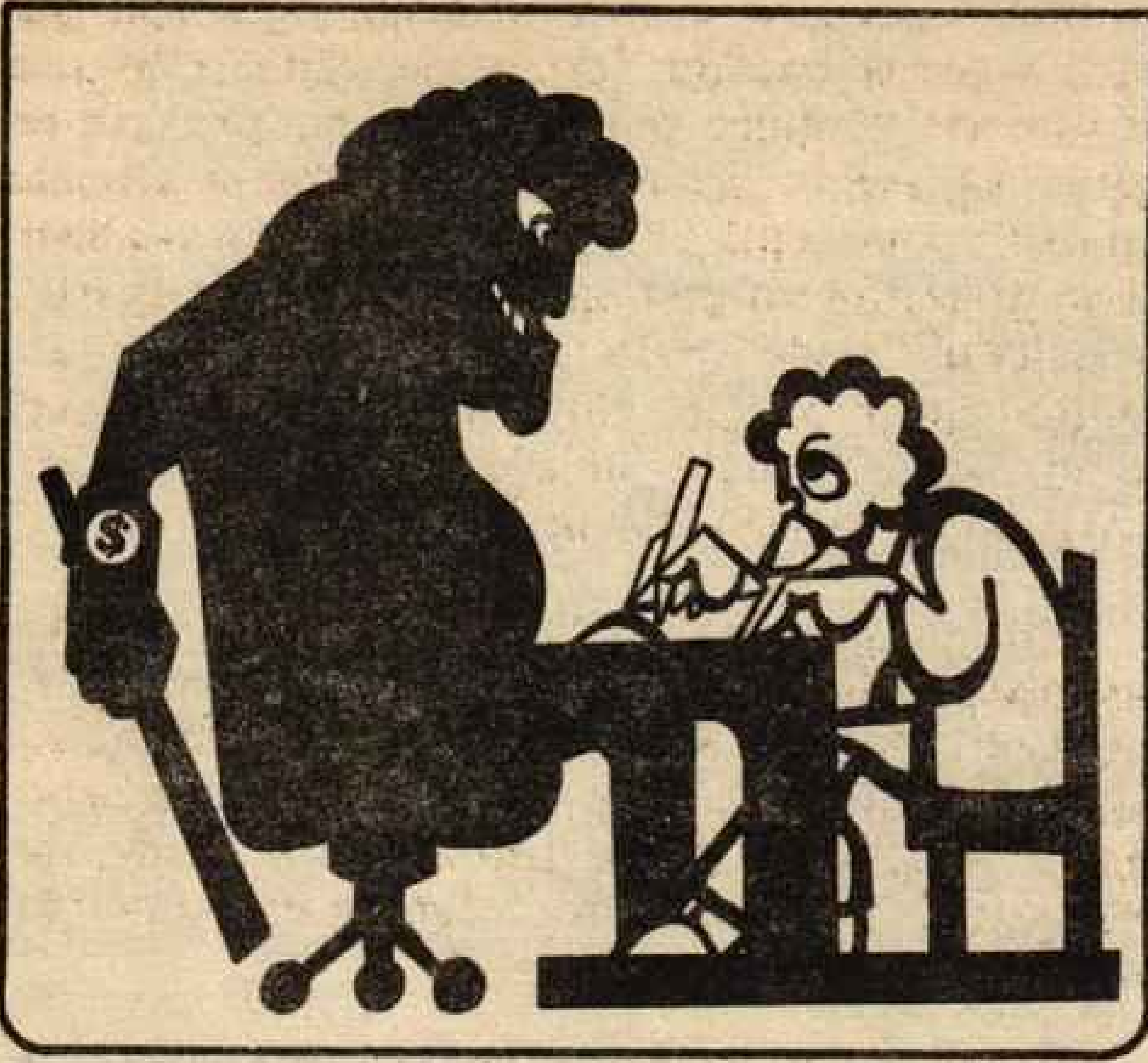
Birçok okulda öğrencilerin çevresini, sevgi, anlayış, özgürlük, hoşgörü ve bilgi yerine, genellikle güvensizlik, baskı, sınırlamalar ve yasaklar doldurmaktadır. Okullar neredeyse yasaların konuşulduğu, okutulduğu bir yer durumuna düşürülmüştür. Herşey, öğrencilerin neleri yapacağına göre değil de, sanki neleri yapmayacağına göre düzenlenmiştir.

Oysa bu anlayış hiç de yapıcı bir yaklaşım değildir. Onları "okutuyoruz" diye, önemsiz şeylerden çelişkiler yaratmak, gelişme ve kişilik kazanma dönemindeki gençlerde bir takım yeni uyum sorunlarına neden olmaktadır. Öğrenciye vereceğimiz iki satır bilgi için, ondan daha çok şeyler istemeye ne ölçüde hakkımız olduğu da ayrıca tartışma götürebilir.

Diğer yandan öğrencilerin okullarda sağlıklı kişilik gelişimlerini sağlıyacak doğal bir özgürlük ortamı içinde eğitilmeleri hem okulların görevi, hem de bilimsel bir zorunluluktur. Çünkü, dengeli, ruhsağlığı yerinde, çevresiyle uyumlu bir insan ancak, özgürlük ve güven ortamı içinde yetiştirilebilir.

DİSİPLİN NASIL SAĞLANMALI

Disiplinin ne olduğu konusundaki bu farklı anlayışların dışında bir de disiplinin nasıl sağlanacağı ko-

nusundaki yaklaşımları tartışmamız gerekmektedir.

Aslında, gerçek disiplinin ne olduğunun bilinmesi ne denli önemliyse, okuldaki disiplinin nasıl sağlanacağı sorunu da o kadar önemlidir. Çünkü bu iki konu, karşılıklı olarak birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır. Özellikle disiplin sorununun çözümü için, doğru disiplin kavramı ile, gerçekçi bir disiplin sağlama anlayışının, bilimsel anlamda çakışması gerekmektedir.

KATI EMİRLER YERİNE ANLAYIŞLI EĞİTSEL VE DEMOKRATİK YÖNLENDİRME

Disiplinin nasıl sağlanacağı konusundaki yaklaşımlar ise bellidir. Disiplini, ya bugün okullarımızda yaygın olduğu gibi, öğrencilere dışardan yapılan zorlama ve katı emirlerle yani caydırıcı yaptırımlar ve cezalarla sağlanabilir; ya da okulun yaşayış ilkelerinin zorunlu kıldığı mantıklı sınırlamaların özümsenerek, öğrencinin kendi kendine uyabildiği demokratik bir anlayışla elde edilebilir.

Bu iki eğilimden herhangi birinin uygulamaya yansıması, kuşkusuz toplumdaki değerlerle, toplum düzeni ve ona bağımlı eğitim sistemi ile yakından ilişkilidir. Bir bakıma öğrenciye eğitim kurumunun bakış açısını da bu anlayışlar belirlemektedir.

Öğrenci nedir, ya da kimdir?

Öğrenci, kendisine çizilen sınırların dışına çıkamıyacak, derslerini belleyip büyüklerinin her dediğine uyacak olan uslu bir "çocuk" mudur; yoksa, kendine özgü bir kişiliği bulanan, yanlışları, noksanları olması gereken ve eğitilmek, daha iyi yetiştirilmek amacıyla okula gelmiş olan, kesinlikle bizden ve başkalarından farklı bir "insan" mıdır?

İşte öğrenciye bakan iki farklı göz ve iki farklı yaklaşım!.. Birisi eski, geleneksel ve bilimden uzak, öteki çağdaş ve bilimsel.

Bunlardan birincisi ve ne yazık ki okullarımızda yaygın olanı disiplini çocuğa zorla kabul ettirmekten yanadır. Bu anlayışa göre, büyüklerin dedikleri hep doğrudur ve çocuklar bu "doğrulara" uyacaklardır.

Okullardaki disiplinsizliklerin birçoğunun altında, çoğu zaman bu yanlış anlayış yatmaktadır. Açıkçası, disiplinin sağlanması için kullanılan yöntem de disiplin sorunları yaratabilmektedir. Bu yöntemle, öğrenciye rağmen, onu hesaba katmadan, onun kişiliğini, zevklerini ilgilerini, olanaklarını ve yaşadığı dünyayı hiçe sayarak disiplin sağlanmak istenmektedir.

Oysa salt yasaklamalar ve sınırlamalarla, öğrencinin dışından getirilen ve onun özelliklerine uymayan kurallarla okulların işlerliğe kavuşması ve disiplinin sağlanması olası değildir.

Elbette bu açıklamayla, okullarda her türlü kuralsızlığın ve düzensizliğin egemen olduğu bir kargaşa ortamının bulunması öne sürülmemektedir. Elbette, yeni alışkanlıklar ve yeni dünya görüşü kazanmakta olan öğrenciler için hazırlanacak programlar, konulacak okul içi kurallar ve mutlaka getirilecek sınırlamalar olacaktır. Onların, yanlış ile doğruyu, iyi ile kötüyü, çirkin ile güzeli ayırabilecek bir olgunluğa ve bağımsız düşünme ve karar alabilmeyeteneğine kavuşmaları okulun ve eğitimin görevidir. Çocukların sağlıklı gelişme ve kişilik kazanmalarına yardımcı olacak bilimsel ve yaşamsal kurallarla okul bu görevini daha iyi yerine getirecektir.

Ancak, okulun toplumdan soyutlanmamış yaşantısı içinde zorunlu olarak konulacak kural ve sınırlamaları, öğrenciye benimsetmeden uygulamaya geçirmek zordur. Öğrenci herşeyden önce, sahip olduğu haklarıyla, sorumlu olduğu görevlerini tam anlamıyla bilmeli ve özüsemelidir.

Disiplin yine de okuldaki düzenin sağlanması olarak düşünülüyorsa, bunu okulun canlı ve organik üyesi olan öğrencilere rağmen değil, ancak onlarla birlikte sağlamak gerekecektir. Bu da olsa olsa, dışardan yapılan zorlamalar yerine, bireylerin benimsediği ve kendi kendilerine uyabildikleri bir "oto-kontrol" biçiminde, iç disiplin yöntemiyle sağlanabilir. Bu biçimde elde edilen disipline demokratik disiplin de denilebilir.

Öğrencilerin kendiliklerinden bu kontrolu sağlamaları ise, bütünüyle bir eğitim konusudur. Disiplinin sağlanması için yapılması gereken de temelde bu eğitim olmalıdır. Öğrenciler, kendilerinin yasaklarla çevrili bir "karakolda" değil, haklar, görevler, özgürlükler ve kuralların birarada bulunduğu bir "eğitim kurumunda" olduklarının bilincine varabilmelidirler.

ÖĞRENCİLER "ADAM" YERİNE KONULMALI OKULUN İŞLEYİŞİNE KATILMALIDIR

İnsan içinde yaşadığı toplum kendisini benimser ona değer verirse daha kolay ayak uydurabilir. Bu kural, okullar ve öğrenciler için de geçerlidir.

Okul yönetiminin okulun işleyişiyle ilgili her şeyi öğrencilerden tamamen bağımsız olarak kararlaştırabilmesi yetkisi vardır. Ancak bu yetki, durmadan değişmekte olan insan, okul ve toplumun değerlerine karşı ilgisiz ve durağan bir yetki olmamalıdır. Bugünün çocukları dünkü çocuklardan çok farklıdır. Onların ilgileri, değer yargıları, alışkanlıkları dünya görüşleri hep değişmektedir. Okulların ve değişmez sanılan toplumun yapısı da aynı şekilde organik bir canlı gibi her an yenilenmektedir. Bu yüzden, bugünün çocuklarını, okullarını ve toplumunu dünün değer yargılarıyla yönetmek olanaksızdır.

Günümüzde okullardaki disiplin ve uyum sorunlarının bir çoğunun altında da, okulların öğrencileri organik

olarak benimsememesi, onlara gereken değeri verip, öğrencileri "adam" yerine koymaması yatmaktadır.

Öğrencilerin okul düzenine daha iyi uyum gösterebilmelerini sağlamak için, onlara içinde yaşadıkları ortamın işleyiş kuralları tam olarak anlatılmalı, bu toplumsal yaşayış içinde görevlerinin, haklarının ve sorumluluklarının ne olduğu açıklık kazanmalı ve bunlar kesinlikle benimsetilmelidir. Tıpkı oyunların uyulması gereken doğal kuralları olduğu gibi, okulun da uyulacak işleyiş düzeni bulunacağı düşüncesi yerleştirilmelidir.

Herkesin eşit toplumsal hakları ve görevleri olduğu; bunları yanlış ve yersiz kullananların çeşitli yaptırımlarla karşılaşacağı öğretilmeli; öğrenciye uygar bir insanın görev ve sorumluluklarıyla başkalarının haklarına saygı gösterme bilinci verilmelidir.

Okullarda konulan yasakların ve getirilen sınırlamaların mantıksal gerekçeleri de açıklanmalı, öğrenci bunları bilinçli olarak uygulamalıdır.

Öğrenci, içinde yaşadığı okul toplumunun bir "üyesi" olduğunun bilincine varmalıdır. Gerçekte de her öğrenci okulun organik bir üyesi olabilmeli, okulun işleyişi içerisinde ona belirli görevler verilmelidir.

Böylece, okulda nelere niçin uyulacağını doğal bir ortamda yaşayarak öğrenme olanağı bulan ve kendisini içinde bulunduğu toplumla bütünleştiren öğrenci, kazandığı güven ve sorumluluk duygusuyla, haklarına ve ödevlerine bilinçle sahip çıkacak, okulun işleyişini bozan "disiplinsiz" öğrenci değil, okulun işleyişine olumlu katkıda bulunan "uyumlu" bir öğrenci olacaktır.

Salt üstten verilen emirlerle sürekli olarak yönetilen olmaktan çıkma duygusu ve bazan da yöneten olabilmenin vereceği güven duygusu, bağımsızlık kazanma süreci içerisinde olan genç insanın psikolojik yapısı için çok büyük değer taşıyacaktır. İşte, çağdaş eğitim anlayışına da yansıyan yönetime katılma kavramının gerekçesi de budur. Öğrenciler okulun yönetilmesinden de sorumlu tutularak, demokratik bir ortamda önce kendi kendilerini yönetmeyi öğreneceklerdir. Böylece, okulun işleyişine katılarak "adam" yerine konulan öğrenciler bir yandan sorumluluk ve görev duygusu kazanırken, bir yandan da öğrenci ile diğer birimler arasında sık sık görülmekte olan yapay çelişkiler ortadan kalkacaktır.

Eğitim kişiye yeni ve olumlu davranışlar kazandırmak olarak da tanımlanmaktadır. Öyleyse yukarıdaki davranışların öğrenciye kazandırılması eğitim kurumunun görevidir. Bir eğitim kurumu olan okulda eğiticileri eğitilenlere bu bilinci ve davranışları kazandırabilmeleri gerekmektedir. Aksi halde eğitim olayı gerçekleşmiyor demektir.

Başta da söylendiği gibi, eğitimin tam olarak gerçekleşmesini engelleyen nedenler aslında toplumsal yapıya uygunluğu tartışma götüren eğitim sisteminin kendisidir. Açıkçası, okulların bunalımlı, öğrencilerin uyumsuz görünmelerine yol açan nedenleri, gerçekte toplumun kendi sağlıksız yapısı üretmektedir. Tüm insanlar gibi öğrenciler de içinde yaşadıkları toplumun bütün izlerini üzerlerinde taşıyacaklardır. Nasıl bir insan olacağımıza içinde yaşadığımız çevre koşullarının karar verdiğini artık biliyoruz.

Öyleyse, yaşadıkları olumsuz toplum koşullarının zorunlu kıldığı, davranışlara sahip olduğu için disiplinsiz uyumsuz ya da suçlu olarak karşımıza çıkan çocuklarımızı, gençlerimizi suçlamaya hiç de hakkımız yoktur. Olsa olsa, çocuklarımızın ve gençlerimizin disiplinli ve uyumlu davranabilmelerini sağlıyacak koşulları yaratmak ve onlara sağlıklı bir toplum hazırlamak görevimiz olabilir.

(*) Konya Liselerinde Disiplin Olayları. Araştırma. Mustafa KOÇ, Mehmet DUTAR, Erol AYHAN. Konya RehBerlik ve araştırma Merkezi Yayını. Konya 1976.

Disiplin Dosyasını burada kapatmıyoruz. Gelecek sayılarda uygulamada karşılaşılan pratik sonuçlar üzerindeki değerlendirmelerimizi vermeye çalışacağız. Bu konuda geniş deneyimleri olan arkadaşlarımızın da karşılaştıkları sorunları OKUL DEFTERİ'ne yazacaklarını umuyoruz.

ÖĞRENCİLER "DİSİPLİN"

Bugün mevcut düzenden yana olanlar bile, uygulanan eğitimi savunamaz duruma düşmüşlerdir. Okul öncesi eğitimden, lisansüstü eğitime dek eğitimin her aşaması (değişik yaklaşımlarla da olsa) herkesin ortak şikayet konusudur.

Bu arada, özü bırakıp ayrıntıyla uğraşan bugünkü eğitim çıkmazının nedenlerini düşünmeksizin sonuçları tartışan, giderek eğitim kalitesinin düşüklüğünü, öğrenci ve öğretmen davranışlarının yetersizliğiyle açıklamaya çalışan bir kamuoyu da maksatlı bir biçimde oluşturulmuştur. Öğrenciden, özellikle öğrenci gençlikten şikayet, hem yoğunluk kazanmış, hem de olağanlaşmıştır. Bu aşamada artık, "Çözüm nedir?" sorusuna tek yanıt verilebilir olmuştur: "Disiplinsizlik". İyiniyetli kimi veli ve öğretmenler bile bu görüşü paylaşmakta, öğrenci gençliğin disiplinsiz olduğunu ve disiplin istemediğini ileri sürebilmektedirler.

OKUL DEFTERİ, bu konudaki görüşlerini ortaya koymadan önce, öğrenci gençliğin ne düşündüğünü öğrenmek istedi. Bu amaçla değişik okullardan seçilen dört öğrenci arkadaşımızın görüşlerini almayı uygun bulduk.

Hasan Başçiftçi:

- *Siz Nezih, mevcut düzen ile eğitim ve disiplin anlayışı arasında nasıl bir ilişki görüyorsunuz?*

Nezih Kazankaya:

- Sınıflı bir toplumda yaşıyoruz. Sömüreni olan, sömürüleni olan bir toplumdayız. Üretim araçlarını elinde bulunduran sömüren sınıf burjuvazi... Son sınıflı toplum kapitalizmin sömürülenleri ise geniş işçi-köylü-memur-işsiz yığınları... Kafa ve kol emeğini satarak geçinenler. Devlet aygıtı ise sömürüyü meşrulaştıran bir araç durumunda. Tabii burjuvazinin elinde.

Söylemek istediğim, konuya bu çerçevede bakmak zorundayız. Değişik yaklaşım - bununla sınıfsal olmayan bir yaklaşımı kastediyorum - bizi yanıltacaktır.

Tüm devlet kurumları ve bu arada eğitim, burjuvazinin egemenliği altındadır. İktidardaki parti adının değişmesi bu niteliği değiştirmemiştir. Eğitimin sınıfsal özü, ders programlarında olsun, yazılan kitaplarda olsun uygulamada hep aynı kalmıştır. Burjuva düzeninin ihtiyaçlarına uygun insan yetiştirme amacı hep aynı kalmıştır.

Ders programlarının en belirgin özelliği yaşamdan üretimden kopuk olmasıdır. Öğrenci okulda yaşadığı toplumdan uzaklaştırılıyor. Öğrendikleri sorunlarına ilişkin değil. Hiçbir somut sorununa eğilmiyor. Eğitim ve üretimin birlikte yapıldığı Köy Enstitüleri kısa sürede tehlikeli görülerek kapatılmıştır.

Verilen bilgileri tümüyle yadsımıyoruz. Söylemek istediğim bu değil. Bilimsel ve teknik gelişmelerin gerektirdiği bir kısım bilgi - çok geç ve çok az - aktarılıyor. Burjuvazi ne kadarına gerek görüyorsa o kadar. Ve geniş öğrenci kesimleri liseden sonra işsizler ordusuna katılıyor.

Ders kitapları konusu basınımızda, eğitim çevrelerinde çok tartışıldı. Bu kitapların çağdaş bilim ve kültürden uzak, ortaçağın köhnemiş zihniyeti ile oluşturulduğu artık biliniyor. Düşünmeden, olduğu gibi kabulü gerektiren, ezberci bir eğitim düzenindeyiz. Öğrencinin çok yönlü geliştirilmesi diye bir dert yok bu düzende. Gerçekçilik, politika sayılarak yasaklanmış, ezberciliğe dayalı olarak bireysellik körüklenmiş, dayanışma duygusu köreltilmeye çalışılmıştır.

Ne var ki bu programlar ve tedbirler yeterli olmuyor. Burjuvazinin istediği türde insanın yetişmesi gene de tehlikeye girebiliyor. Derste mum gibi oturan, soru sormayan, evet efendimci, riyakar, ikiyüzlü, muhbir vatandaşlar nasıl yetişecek. Bu noktada dayak-not-disiplin yönetmeliği devreye giriyor.

Yanlış anlaşılmaması için hemen belirtmeliyim. Dayak, daha bilimsel (!) deyişle işkence kapitalist toplumun niteliklerindendir. Zora dayalı olarak ayakta duran rejimler bu yöntemi yıldırma aracı olarak kullanırlar. Okullarda sorunu bu düzeyde ele almak yanlış olur. Düşünce planında ezici bir çoğunluğu olan ilerici öğretmenlerimize haksızlık olur. Ama gene de bu konu okullarımızda görülüyor. Üzerinde durmalıyız. Genç beyinler kapitalist toplumun bütün etkilerine açılıyor. Gerici eğitim ve disiplinle yozlaştırılmak isteniyor.

Sürekli değiştirilen disiplin yönetmeliğinin artık tek amacı var. Düzene uygun yetişmeyen kafaları kırmak... İçinde yaşadığı ekonomik koşullar, okul, aile, burjuva değer yargıları, öğrenciyi sürekli baskı altına alıyor. Dayak ve daha sonra ders notu, disiplin cezaları sürekli baskıya dönüşüyor. Bu baskı unsurları burjuvazinin kendi düzenini yürütebilmek için uyguladığı genel baskının okullara yansıyan kısmıdır. Ondan ayrı düşünemeyiz. Bu yüzden başlarken sınıfsal bakmak gerek demiştik.

Hasan Başçiftçi

Siz Oğuz, bir lise öğrencisi olarak, eğitimden ne-

SORUNUNU TARTIŞIYOR

Yöneten : Hasan BAŞÇİFTÇİ
Katılanlar : Oğuz YALÇIN, Nezih KAZANKAYA, Nesrin YALÇIN, Yılmaz AŞIM

ler bekliyor, neler buluyorsunuz? Beklentilerinizle disiplin anlayışı arasında nasıl bir ilişki vardır?

Oğuz Yalçın:

- Önce neler beklediğimi değil, neler bulduğumuzu söylemek isterim. Bugünkü liseler, üniversite ve yüksek okullara girebilmek için bir baraj niteliğindedir. Yani üniversiteye girmek için liseyi bitirmek yeterli değildir ama gereklidir. Herkesçe bilindiği gibi, her yıl üniversite sınavlarına başvuran yaklaşık 400 bin öğrenciden yalnızca 30 - 40 bini yüksek öğretime kaydolabilmekte, yüzbinlerce öğrenci açıkta kalmaktadır. Üretimle ilgili hiç bir beceri kazandırılmamış olan bu gençler, toplumun tüketici kesimini ve işsiz sayısını şişirmekten öteye gidememektedirler.

Ayrıca bugün bireyci ve çarpık eğitimin boşluğundan yararlanan özel dersaneler türemiştir. Bunlar, veliyi de içine alan bir yarışmayı körüklemekte, bir kördöğüşünü amansızca kışkırtmaktadırlar. Bu kurumların artık kamuoyunda bir yeri ve değeri de olmuştur. Üzülerek kabul etmek gerekir ki, özel dersaneye devam etmeden üniversiteye girebilen öğrenci sayısı oldukça düşüktür.

Bu durumda öğrenci, kendisine fazla bir şey kazandırmadığını gördüğü öğretim programlarına ilgi duymamakta, (kopya dahil) hangi yol ve derece ile olursa olsun, yalnızca önüne konan barajı aşmayı düşünmektedir.

Ben, öğretim koşullarının yetersizliğini, öğrencinin sosyal ve sportif gereksinimlerinin karşılanmadığını da örneklerle açıklamak isterdim. Ancak, eğitimin özünün ihmal edildiği bir ortamda, bunların başka türlü olmasını beklemek hayalcilik olur.

Bugün öğrenciden istenen "sen kendini, ülkenin ve toplumun geleceğini düşünme: ders konularını düşünmeksizin ezberle; değer yargılarına, psiko-sosyal gelişimine ters düşse bile konulan disiplin kurallarına harfiyen uy"dan başka bir şey değildir.

Öğrenci maddi ve moral varlığını zenginleştiren, ülke ve toplum yararına göre düzenlenen, demokratik ve üretime dönük bir eğitim sisteminin gereği olan bir disiplin anlayışına ve onun tüm kurallarına içtenlikle uymaya hazırdır.

Hasa Başçiftçi:

- Siz Yılmaz, endüstri meslek lisesi öğrencisi olarak farklı bir program izliyorsunuz. Özellikle uygulamalı dersleriniz var. Bir şeyler üretiyor, çoğunlukla etkinlik içinde bulunuyorsunuz. Yetersiz de olsa böyle bir uygulamanın getirdiği disiplin anlayışı nedir?

Yılmaz Aşım:

- Yönetimin disiplin anlayışında bir farklılık yok. Biz de diğer ortaöğretim okullarının disiplin yönetmeliğine bağlıyız. Sizin de belirttiğiniz gibi bazı derslerimizin niteliği değişik. Uygulamalı derslerde her öğrencinin belli bir sürede yapmakla yükümlü bulunduğu belli işleri var. Her öğrenci kendi işiyle meşgul olmakta, gerektiğinde öğretmenden ve diğer öğrenci arkadaşlarından yardım görebilmektedir. Bundan başka bazı işler ortaklaşa yapılmakta, işin ve işbirliğinin gereğine uygun olumlu bir disiplin kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Hasan Başçiftçi:

- Yani sizin okulunuzda disiplin olayları olmuyor mu?

Yılmaz Aşım:

- Olmaz olur mu? Anlattıklarım uygulamalı dersler için geçerli. Çantasında çağdaş düşünceyi yansıtan kitap bulunduran, okulun ön bahçesinde top oynayan, ekonomik zorluklar nedeniyle zananında gerekli malzemeyi alamadığı için işini zamanında bitiremeyen öğrenci bizde de cezalandırılmaktadır.

Hasan Başçiftçi:

- Siz Nesrin, hem kız hem de yatılı bir öğrenci olarak disiplin konusunda neler söyleyeceksiniz?

Nesrin Yalçın:

- Öncelikle, toplumun kadına bakış açısının eğitim kurumlarında da değişmediğini söylemek isterim. Okullarda kız öğrencilere sanki farklı bir disiplin yönetmeliği uygulanmaktadır.

Kızların giyim kuşamlarıyla ilgili bir takım katı kurallar, her ders yılı başında büyük bir ciddiyetle ilan edilmekte, kimi kompleksli bayan öğretmenler de bu kuralların amansız takipçisi olmaktadır. Kız öğrencilerin en duyarlı oldukları bu dönemlerde, olur-olmaz nedenlerle onurlarının kırıldığına çokça rastlanmaktadır. "Öğrenciye yakışır kıyafet" deyimi "rahibeye yakışır kıyafet" biçiminde anlaşılıp uygulanmaktadır.

Kız öğrencilerin, erkek öğrencilerle arkadaşlık ilişkileri de kuşkuyla karşılanmakta, çoğu kez kötü yorumlanmaktadır. Yatılı kız okullarında baskı yöntemleri daha da yoğunlaşmaktadır. Normal yaşamın sürdürüldüğü saatlerde kızlar kilitli kapılar ardına alınmaktadır. Kızlara toplumun, özellikle erkeklerin çok kötü ve tehlikeli olduğu, bilerek yada bilmeyerek telkin edilmektedir. Konulan bu baskı kurallarının, kızları kötülükten korumak için olduğu savunulmaktadır.

Kısacası kız öğrencilere, iyiyi kötüyü bilemez, kendini yönetemez, kişiliksiz birer varlık olarak bakılmakta, buna karşın, bağımsız birer kişilik kazanmaları için hiçbir çaba gösterilmemektedir.

Hasan Başçiftçi:

- Arkadaşlar, verdiğiniz yanıtlar çoğunlukla toplum düzeninden, eğitim sisteminden ve disiplin anlayışından yakınmalar biçiminde oldu. Daha somut olarak disiplinsizlik nedenlerini, varsa önerilerinizi de anlatmak ister misiniz? Siz Oğuz, buyurun.

Oğuz Yalçın:

- Öncelikle öğretim programları yaşamdan kaynaklanmalı, üretime dönük, öğrenciyi etkinliğe yöneltecek biçimde düzenlenmelidir.

Öğretmenler, öğrenciden yetişkin bir insandan beklenecek davranışları istememeli, onların eğitim süreci içinde olgunlaşacağını gözönünde tutmalı ve daha hoşgörülü davranmalıdırlar.

Hasan Başçiftçi:

- Evet Yılmaz.

Yılmaz Aşım:

- Disiplin yönetmeliğindeki antidemokratik maddeler çıkarılmalı, kitap yasağı kaldırılmalı, öğrenim hakkı hiç kimsenin elinden alınmamalıdır.

Disiplin yönetmeliğinde işlemez duruma düşmüş bazı maddeler, can istediğinde kimi öğrencilere maksatlı olarak uygulanmamalıdır.

Disiplin anlayışı okuldan okula değişmemeli, yönetmelik maddeleri öğrencilere farklı uygulanmamalıdır.

Kimi öğrenciler, öğrenci aleyhine kullanılmamalı, öğrenciler arkadaşları aleyhine tanıklığa, muhbirliğe zorlanmamalıdır.

Hasan Başçiftçi:

- Siz Nesrin.

Nesrin Yalçın:

- Öğretim programları ve eğitim sistemi değişmediği halde sık sık disiplin yönetmelikleri değiştirilmekte, cezalar giderek ağırlaştırılmaktadır. Oysa ki disiplinsizliğe neden olan koşullar değiştirilmelidir. Örneğin, öğrencinin sosyal ve sportif gereksinimlerini karşılayacağı, ders dışı zamanlarını değerlendireceği kitaplık, tiyatro salonu ve spor yuvaları yok denecek kadar azdır. Olanlar da amaca hizmet etmemektedir.

Hasan Başçiftçi:

- Evet Nezih..

Nezih Kazankaya:

- Elbetteki eğitim ve öğretim gibi önemli bir etkinlik disiplinsiz sürdürülemez. Ama bu disiplin, eğitimin yetersizliğini kapatmak, onun özünden kaynaklanan kusurları öğrenciye ödetmek biçiminde olmamalıdır.

Cezalar öyle uygulanmalı ki, öğrenci kamuoyu da bu cezayı onaylamalıdır. Yoksa, ceza alan öğrenci arkadaşları arasında kahramanlaşabilir. Giderek ceza alma yarışı bile başlayabilir.

Öğrenci makul gerekçeleri kendisine anlatılıp, benimsetilebildiği takdirde tüm kurallara uyar ve uymayanları da ayıplar, soyutlar sanıyorum.

Hasan Başçiftçi:

- Öğrenci arkadaşlarımız bazı koşullarla, disiplinsizlikten değil, disiplinden yana olduklarını ortaya koymuşlardır.

Öğrenci arkadaşlar, halktan yana, üretime dönük, çağdaş bilime uygun, toplumcu ve demokratik eğitim programları uygulanmadıkça ve uygun öğretim koşulları yaratılmadıkça, disiplinin, özellikle cezanın çözüm olmayacağında birleşmektedirler.

Öğrenci, hangi öğretim programlarının kendisine ve toplumuna ne kazandıracağının bilincine eriştirilmeden, oyun spor ve diğer sosyal gereksinimlerinin ne ölçüde karşılandığını görmeden, disiplinsizliğe neden olan koşullar düzeltilmeden, ne maksatla konulduğunu bile bilmediği kural, yasak ve cezalara uymak istememektedir.

Biz de böyle olumsuz bir uyumun yanında olamayız.

ÖĞRETMENİM!..

Rasim BAKIRCIOĞLU

Sınıfından çıkınca evinin yolunu tuttu öğretmen. Güncel yaşantılarının izleri kafasından silinmemişti henüz. Sınıfı, çiçeğe durmuş genç fidanlardan oluşan bir bahçeyi çağrıştırdı ona. Ne ki ardından bir burukluk çöktü düşlerinin üstüne. Tüm öğrencileri, özel yetenekleri yönünde yetiştirme olanaklarından yoksundular.

Sonra bir yıl, iki yıl, üç yıl önceki sınıflarıyla geçirdiği zaman dilimlerine, o yıllardan belleğinde kalan acı tatlı yaşantılara daldı. Ve bir dizi ses çınlamaya başladı kulaklarında. Bir bölümü tanıdık seslerdi bunların. Bir bölümü ise yabancı, ama çocuk sesinin güzelliğini taşıyan seslerdi. Dolaysız anlatımlarıyla içlerinden gelenleri söze döküyorlardı çocuklar.

Birinci Ses:
Öğretmenim!
Beni gereği gibi tanımadığınızı sanıyorum. Bir tanısanız, sandığınız kadar olumsuz bir öğrenci olmadığımı göreceksiniz. Beni size böyle tanıtan davranışlarımın farkındayım. Ama ben salt o davranışların oluşturduğu çocuk değilim. Ayrıca, benim o davranışlarımdan çok mu hoşnut olduğumu sanıyorsunuz?

Onlardan kurtulmam için bana yardım edemez misiniz?

İkinci Ses:
Yağmurlu, karlı günler geldi, gelecek, öğretmenim. Yağan yağmurdan, lapa lapa düşen kar taneciklerinden yakınacağımı sanmayın, sakın. Beni kaygılandıran bir başka sorun. O günler gelince su dolacak ayakkabılarıma. Yürürken cılak culuk ses çıkaracaklar ayakkabılarım. Kaygım bundan.
Neden mi?

Böyle günlerde siz sınıfta bir konuyu açıklarken, sorularınıza yanıt beklerken, benim aklım ayakkablarımda oluyor hep. "Ya şimdi öğretmenim beni tahtaya kaldırırsa?... Ben tahtaya doğru yürürken, arkadaşlar ayakkablarımın çıkardığı sese kıs kıs gülerlerse?..." diye ödüm kopuyor.

Sanırım, siz insanın içini yüzünden okuyorsunuz öğretmenim. Bu kaygılı zamanlarımda beni uyarıyorsunuz. Bir de "Bu çocuk acaba beni neden dinlemiyor?..." diye düşünseniz... Yoksulluğumun suçlusu ben miyim yoksa?

Üçüncü Ses:

Size çok kırıldım geçen yıl öğretmenim. Tuttunuz, sorunuza doğru karşılık vermedim diye beni azarladınız. Ardından da soruyu duraksamadan yanıtlayan arkadaşlarla karşılaştırarak, "Onlar biliyor da sen niçin bilmiyorsun?" diye sordunuz. Oysa, benim olanaklarım onlarınkinden ne kadar farklı!.. Onların kullandığı öyle sözcükler var ki, ben ilk kez duyuyorum o sözcükleri. Ayrıca özel ders alıyorlarmış o arkadaşlar. Evlerinde kendilerine özgü kitaplıkları bile varmış. Kimbilir bilmediğim daha neleri var. Belki siz bilirsiniz.

Benim onların yanında duyduğum eksiklik az geliyormuş gibi, bir de siz ezmeye kalkışıyorsunuz beni.

Böyle yapacağınıza, bana öğrenmenin yolunu, yöntemini kavratsanız, sevincime sevinç katmış, özgüven kazanma, doğayı, insanları sevme, onlarla sağlıklı ilişkiler kurma yolunu açmış olursunuz.

Yapay güçlüklerimin, içimde açtığı yaraları büsbü-

tün derinleştirmeyin öğretmenim. Yoksa, yarın bilinçsiz, acımasız eylemlerin içine batmış bir delikanlı olarak karşınıza çıkabilirim. O zaman, ' Bu çocuğun böyle olmasına yol açan etkenler arasında benim de payım var" diye hayıflanmanız bir yarar sağlamaz.

Dördüncü Ses:

Öğretmenim!

Beni ilgi duymadığım konularda çalışmaya zorluyorsunuz. Yaman meraklanıyorum: Size sevmediğiniz yemeği zorla yedirmeye, hem de sık sık yedirmeye kalkışsalar ne yapardınız?

Beni ilgi duyduğum, yetenekli olduğum konuda geliştirmeye çalışsanız, hem kendimi gerçekleştirme, hem de toplumsal görevlerimde tutarlı adımlar atma olanağını elde etmiş olurum.

Darılmayın ama, kimi zaman ilginizi yetenekli olan yanlarıma yönelteceğinize, zayıf yanlarımı aramada kullanıyorsunuz. Oysa hemen herkesin, güçlü bir yanı bulunur. Herkes, güçlü olduğu alanda, verimli bir insan durumuna getirilebilir, diye düşünüyorum.

Beşinci Ses:

Benim de söylemek istediklerim var.

Yaşam savaşımında yenik düşmemek için yeterli bir kişilik kazanmamızda, güçlü ellerinizin katkısı büyük olacaktır kuşkusuz. Biz, sabırlı çabalarınızın oluşturacağı ürünlere duran tomurcuklarız. Yetersizliklerimizi, beceriksizliklerimizi, güvensizliklerimizi yeterliğe, beceriye, güvene dönüştürmede payınızın büyük olacağını biliyoruz. Bu nedenle katıksız sevgi, saygı duyuyoruz size.

Ancak, tüm bunların sözle, öğütle gerçekleştirilmeyeceğini, siz daha iyi bilirsiniz. Coşkulu söylevler hiç kimseyi onurlu birer üretken durumuna getiremiyor.

Bu nedenle derslerimizi tümüyle, yaşayarak öğrenmeye ve öğrendiklerimizi yaparak kanıtlamaya harcasak olmaz mı?

Birçok konuyu salt işliyorsunuz öğretmenim Böyle yapınca, anlattıklarınız çoğu kez, görmediğim dağın ardı kadar belirsiz geliyor bana. Yani anlayacağınız, dereyi görmeden paçayı sıvayamıyorum. Soyut düşünce denen o gücü gösteremiyorum, henüz. Haksız da değilim, sanıyorum. Gözümle gördüğüm öğrenme konusunu, elimle dokunduğum öğrenme nesnesini çok daha kolay kavrıyorum. Konu ile somut biçimde etkileşmem sağlanınca, zihnimde oluşan algılar silinmiyor. Bunlar çoğaldıkça da soyutlama ve genellemeler yaparak sağlam, aydınlık kavramlara ulaşabiliyorum. Ve işte o zaman, düğüne gider gibi gidiyorum sorunların üstüne. Çünkü bu tür zengin öğrenim yaşantıları aracılığı ile edindiğim kavramlar, karşıma çıkan ya da çıkarılan sorunların neden-sonuç ilişkilerini kolaylıkla kurmamı sağlıyor.

Hep, bu zor, ama zor olduğu kadar da kalıcı, etkili öğrenmeyi sağlayan, deneye, gözleme, tartışmaya ağırlık veren yöntemleri kullansak olmaz mı? Derslerin işlenişinde salt anlatma yöntemini kullanmayı bırakmanın zamanı çoktan geldi sanırım.

Altıncı Ses:

Öğretmenim!

Her konuda neleri ve niçin öğreneceğimizi, bunları nasıl öğrenmemiz gerektiğini birlikte tartışsak, ondan sanra da bu saptamalarımızın ışığında öğrenme çalışmalarımızı sürdürsek, çok daha verimli sonuçlar elde ederiz, diye düşünüyorum. Bize bu konuda yetki tanıyıp sorumluluk yükleseniz, hazır bilgileri yineleyen papağan olmaktan kurtuluruz. Yaşamın bizden beklediği özgüveni ve sorun çözme gücünü geliştirmiş oluruz.

Başlangıçta belki yanlış, eksik yapabiliriz. Örneğin, sizin ortaya koyduğunuz bir anlatı yanında bizimkiler cılız, ilkel kalabilir. Ama "yetkin' e giden her yolun bir "öncel"i vardır, değil mi? Bizim bir şey katmadığımız planlamalarınız, cümleleriniz bize ne denli anlamsız geliyor, bir bilseniz.

Bizi gerçekten adam yerine koyar, bize sorumluluk yüklenerek çalışma olanağı tanırsanız, kuşkunuz olmasın ki o zaman biz çok daha hızlı öğrenir, çok daha ileri gelişim düzeyine ulaşırız. Örneğin, derslerde bizi hep kendinize hesap vermeye alıştırıyorsunuz. Oysa böyle, bir kişiye bağımlı olarak öğrenimi sürdürme yerine, sınıfı gerçek bir topluluk durumuna getirebiliriz. Her birimiz, yüklendiğimiz sorumlulukla ilgili olarak, kendimizi sınıfa karşı hesap vermeye alıştırabiliriz.Siz de bize salt yol göstericilik yapabilirsiniz. Yanıldıkça, doğruyu bulmamıza yardımcı olursunuz.

Yarın bir dizi sorun, çözüm bekleyecek bizden. Bunu şimdiden seziyoruz. O zaman, sürekli olarak yol gösterici biri bulunmayacak yanımızda. Sorunlarımızı biz bize göğüslemek zorunda kalacağız. Hem bir başkasının gölgesinde, ona bağımlı biri olarak yaşamayı şimdi bile sevmiyoruz. Biz, kendi sorunlarını kendisi çözebilen, başkalarıyla özgürce, bilinçli bir işbirliği yapabilen kişiler olmak istiyoruz. Toplumsal sorunları çözmede payına düşen en yetkili katkıyı yapan kişiler haline gelmek istiyoruz. Bırakınız, sorunlarımızı çözme deneyimlerimizi bugünden çoğaltmaya bakalım.

Uzaktan Gelen Sesler:

Ya biz öğretmenim?.. Ya çocuk olmadan yetişkin olmaya zorlanan, ağırlıkları ile soluğumuzu kesen işlerin, bedensel ve ruhsal gelişmemizi ketleyen işlerin sorumluluğu altına itilen biz?...

Kaleme bir kez bile dokunmamış ellerine iş aletleri sıkıştırılan biz?... Bize karşı görevleriniz yok mu?

Televizyonda, radyoda "Dünya Çocuk Yılı" nede-

niyle çocuklar üstüne konuşmalar dinliyoruz. Sımsıcak özdeyişler duyuyor, içimizi ısıtıyoruz. Ne ki her düş gibi bu da uzun sürmüyor. Kendimize geliyor ve bir de bakıyoruz ki duyduklarımız düşten bile uzak bize.

Yanlış anlaşılmasın öğretmenim! Çalışmak, alet kullanmak ve üretmek, insanın insan olmasının biricik kanıtıdır. Bunun farkındayız. Eğitimin üretim için yapılması gerektiğini biliyoruz. Yakınmamız, asıl bunun gerçekleştirilmemesi ile ilgilidir. Diyoruz ki, herkesin gücü yönünde iyi birer üretici haline gelmesini sağlayacak nitelikte bir eğitim uygulanmaya konmalı ve bu nitelikteki eğitimden herkesle birlikte biz de yararlanmalıyız.

23 Nisanın, Uluslararası Çocuk Bayramı olarak kutlanması için girişimlerde bulunulduğunu duyduk. Doğrusu göz yaşartıcı bir girişim bu. Ama bizim durumumuz daha mı az göz yaşartıcı? Biz ki ilkokulun bile kapısından içeri girmemiş çocuklarız!..

"Her çocuğa eğitim hakkı" diyorsunuz. İlköğretim haftası düzenliyorsunuz. Eğitim-öğretimin, insanı geliştirmede, demokratik bir yaşam oluşturmada en önemli bir araç olduğundan söz ediyorsunuz.Seviniyoruz doğrusu. İşte yine açıldı ilkokullar. Ne ki yine yerimiz yok okulların çatısı altında. Sınıfımız neresi? Numaramız kaç? Bizim masamız hangisi? Öğretmenimizin adı ne? Önümüzdeki 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı törenlerindeki yerimizi gösterebilecek misiniz?

Yıllar o değişmez hızlarıyla akıp gidiyorlar. İlkokul çağımız gerilere düşüyor yıl yıl. Şu "demokratik eğitim" dediğiniz eğitimin uygulanacağı tarih çok mu uzaklarda? Biz, ABECE'nin öğretildiği dersliklerdeki sıralara, uzamış boyumuzla da oturmaya hazırız.

Uzaktan Gelen Öbür Sesler:

Biz de varız Öğretmenim!

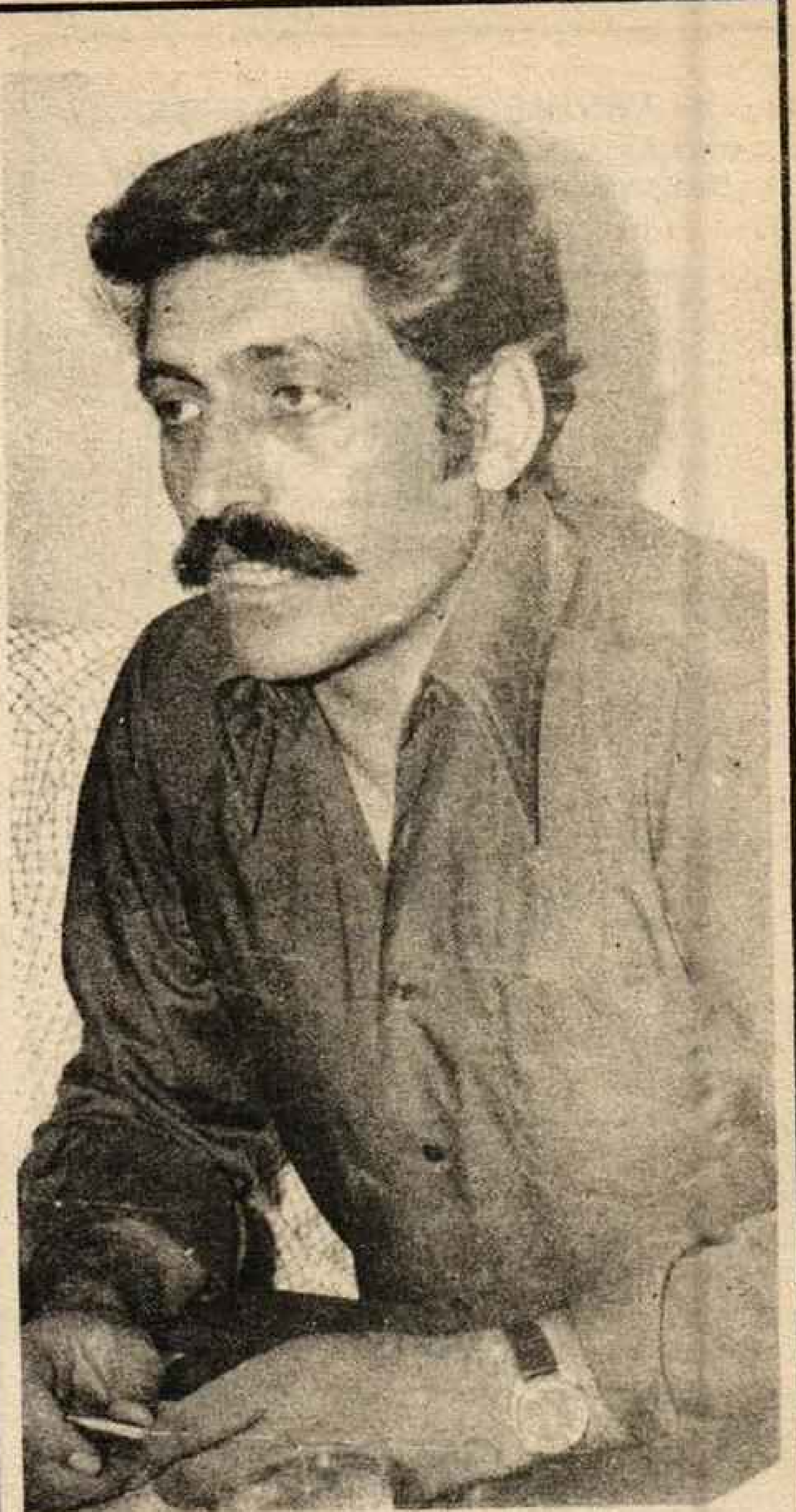
Biz, hırsızlık, yankesecilik ve daha aklınıza gelebilecek birçok suça yönelmiş çocuklarız. Neden mi böyle olduk? Bu sorunun yanıtını siz bizden daha iyi bilmelisiniz. Bu konuda bizim bildiğimiz, suçlu olmayı, kötü olmayı özlediğimiz için suçlu, kötü olmadığımızdır.

Tüm Sesler:

Konuşmayı sürdürelim mi öğretmenim? Daha diyeceklerimiz var. Ama, çok yorduk sizi. Sınıfınızdan da yeni çıkmıştınız. Belki yoğun işleriniz vardır. Yarına hazırlık yapacaksınızdır belki.

* * *

Öğretmen, "Tüm çocuklar, sorunlarının bilincine vararak, böyle seslenseler, doyurucu yanıtlar verebilir miyim onlara?" diye düşündü yol boyu. Sonra, bu sorunları oluşturan nedenleri geçirdi kafasından bir bir. Ardından, "Peki ne yapmalı?... Ne yapmalıyız?..." soruları belirdi içinde. Yanıtını bulduğu oldu, bulamadığı oldu bu sorulardan. Ancak, yanıtlardan biri, iyice somutlaştı kafasında: Sorun sahipleri, sorunlarının bilincine varmadıkça, bunlara ilişkin ortak tutum ve eylemlerini belirlemedikçe, beklenen çözümler düş olmaktan kurtulamazlardı.

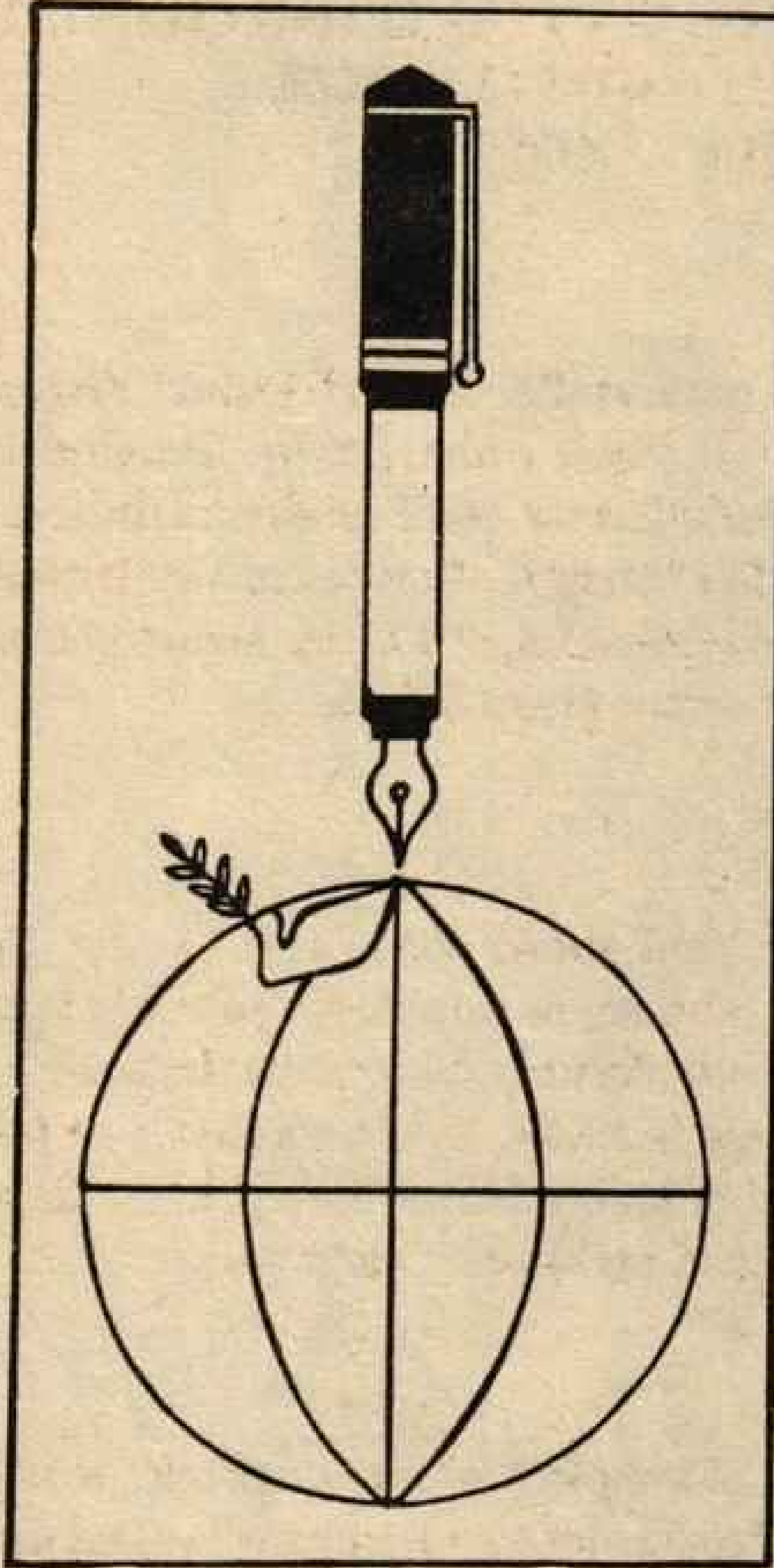
TALİP ÖZTÜRK

Faşist çeteler tarafından katledildi

UNUTMAYACAĞIZ

Okul Defteri

İKİ AYIN DEFTERİ... YAYIN DEFTERİ
İKİ AYIN DEFTERİ... YAYIN DEFTERİ
İKİ AYIN DEFTERİ... YAYIN DEFTERİ

"MEB" GÜZEL OLMAYAN YÖN

Ercan EYÜBOĞLU

MEB Üç Aylık Düşün, Bilim, Eğitim Dergisi,
Yıl: 1 Sayı: 1 Ekim-Kasım-Aralık 1979
224 sayfa, 50 lira.

MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. Şimdi, yayın dünyamıza yeni giren bir derginin de adı. MEB'in usta ellerden çıktığı ilk bakışta belli oluyor. Özenli, mesleği bilenlerin elinden. Koskoca Bakanlık da Okul Defteri gibi kağıt sıkıntısı çekecek değil ya, 224 sayfayı 20.000 adet bastırıvermiş. Az bile. İnsan değinmeden edemiyor doğrusu. MEB' in yayın yönetmeni Enis Batur. Daha geçenlerde kâğıtsızlıktan "Yazı" dergisini çıkaramadığını yana yakıla gazetelerde dile getirmiyor muydu? Bu olanağı Enis Batur'a çok görmüyorum, tam tersine, tüm Enis Batur'lar tüm Yazıları için kâğıt bulabilmeliler.

Bir dergi olarak biçimi ve içeriği üzerinde durulabilir. Daha ilk bakışta bir işlev geçişmesi göze çarpıyor Kültür Bakanlığı ile. Kuşkusuz MEB da bu tür bir dergi çıkarabilir. EĞİTİM yanında düşün, bilim ve sanata eğilebilir. Ne var ki Kültür Bakanlığı'nın "çeviri" dergisi ile yanyana getirince MEB aslında Kültür Bakanlığı'nın dergisi olarak yayınlanmalıydı, diyorsunuz.

MEB, üç ayda bir yayınlanacak. Bu, birinci sayı. Arkası gelir mi? Bilinmez. Böyle bir dergiyi bir tek sayısına bakarak değerlendirmek, yargılamak kuşkusuz zor. Büyük haksızlıklara yol açabilecek bir davranış.. Öyleyse eksik diye öne çıkarılabilecek noktaları bir kenara bırakmak gerekiyor. MEB'in bu ilk sayısında "yapamadıkları biraz da yapamayacakları" değil. Necdet Uğur'un BAŞLARKEN'inde sergilenen yaklaşım üzerinde durmak, düşünmek gerek asıl. Yoksa sorun, iyi dergi, güzel dergi, alın okuyun, yada kötü dergi, egemen ideolojinin görüşleri, almayın, okumayın, demek değil. Son söylenecek sözü hemen söylemeli: Okuyun, düşünün, eleştirin, eleştirileriniz de sizde saklı kalmasın, Okul Defteri'ne gönderin.

Eğitimin ilk bilgilerinden biri yönlere ilişkindir. Hep biliriz, dört ana yön vardır. Doğu, batı, kuzey, güney. Doğu, güneşin doğduğu, Batı, battığı doğrultuyu gösterir, ama Kuzey'le Güney'in kökleri buncası açık değildir. Güney, son harfi dışında güneşle neredeyse aynıdır ama kuzey nereden gelmektedir, bilinmez. Belki de bu yüzden olacak Bakan Uğur Kuzey'i pek sevmiyor. Son 50 sayfası "telif" olan bir dergiyi "bir çeviri dergisi" olarak tanıtıyor ve amacını da "pencerelerimizi dış dünyaya açık tutma" olarak belirliyor. Ama hangi dış dünya? "Doğu, Batı, Güney nerede oluşmuşsa çağdaş düşünceyi insanımıza yansıtma" çabası sözkonusu.

Yönler, çoğu zaman coğrafya terimleridir. Her zaman değil, çoğu zaman. Dönemden döneme, ülkeden ülkeye başka anlamlar da kazanır yönler. Batı Avrupa'da Doğulu ülkeler, Uzak Doğu, Ortadoğu derken "Orient" sözcüğü kullanılır, ama Doğu Avrupa için Orient değil Est sözcüğü kullanılır. Fransa'nın ünlü bir politikacısı FKP'nin siyasal yelpazedeki yerinden sözederken şöyle demişti: "FKP ne sağdadır, ne soldadır, o, doğu'dadır". Bununla FKP'nin doğudaki bir ülkenin, açıkçası Sovyetler Birliği'nin partisi gibi davrandığı ileri sürülmek isteniyordu. Peki, Türkiye'de Kuzey ne? Kuzey neden yok, bu pencerelerimizi açtığımız dış dünya içinde?

110. sayfada Ertuğrul Özkök de aynı gözlemi yapıyor, "bu köprülerin ucu hep batıya açılmıştır" diye de yakınıyor: "Bunun sonucunda 'dış dünya' bizim için hep Batı kalmış"tır. Özkök'e katılmamak elde değil, ne var ki onun hayıflanmasında da bir yön eksik: Batı'nın 'Est' dediği doğu, bizim 'Kuzey'imiz. Bu Kuzey penceremizden dehşetli ürküyoruz anlaşılan. Kuzey rüzgarları bayağı ürkütmüş bizi ki o pencereyi sımsıkı kapamışız. Oysa bir ışık demeti sızacak kadar bir aralık bırakılabilirdi. MEB bunu yapabilirdi. 1979 Türkiye'sinin Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığından böylesi bir işlevi beklemek düş kurmak değil mi? Bir bakıma, evet. Ama yalnızca bir bakıma.

Necdet Uğur'un sunuş yazısında göze çarpan bu yön eksikliği gerçekte MEB'in yönünü belirliyor. Derginin

çağdaş düşünceye ayrılan bölümü (s. 71-124) TARİH konusuna ayrılmış. Tarih'in önemini kim yadsıyabilir? MEB de, "Çağımız düşüncesinde Tarih'in yeri"ni önemle vurguluyor. Sonra da değişik çevrelerin tarih anlayışlarını yansıtan seçme yazılara yer veriyor. "Elimizden geldiği ölçüde geniş bir yelpaze kurma" amacı, yelpazenin (ortodoks!) sol, marksist kanadını eksik bırakma ile nasıl bağdaşır? "Elimizden geldiği ölçü"nün yanında bir de "elimizden gelmediği ölçü" mü var yoksa? Marksizmin temelinde tarihsel maddecilik, bir başka deyişle maddeci tarih anlayışı var. Marks adına, marksist tarih anlayışı adına havada uçuşan her çeşit kanada bilimsellik payeleri dağıtılır, ama işçi sınıfı hareketi ile bütünleşen, ona kanat olup onu harekete geçirebilen kanat "ortodoks" olur, düşünceyi kısırlaştırıcı olur çıkar. Yelpazenin sol kanadı eksik, yelpazenin sol kanadı havada uçuşan tüylerden değil, işçi sınıfı hareketine bağlanmış, onu harekete geçirmedikçe uçmasının anlamsızlığını bilen kanatlardan oluşmalı. Yönlerden Kuzey'in eksikliği giderilmeli: Eğitim alanında "Kuzey" görmezlikten gelinmemeli. Pedagojiyi ideolojiyle karıştırmamalı. Dünya görüşünüz Kuzeyi'i hiç sevmese de bu yaklaşım gerekli. SSCB'nin, Demokratik Almanya'nın, Küba'nın eğitim alanında gerçekleştirdiklerini bilmeden hiçbir yere varılmaz. Batı eğitimi, bunalım içinde. Batının eğitim anlayışı, işçi sınıfının eğitim anlayışı, pedagojik yenilikleri bilinmeden öğrenilemez. Batıya açılan bir eğitim penceresi, FKP'nin aylık eğitim dergisi "L'Ecole et la Nation"a da açılmalı. Enis Batur da bunları bilir ya, MEB'in bir yönü eksik, MEB'in Kuzey'i yok, sakatlık burada.

Türkiye'de okul öncesi çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü iki Rapor'dan oluşuyor. Gündüz Vassaf'ın hazırladığı ikinci raporda 1970 sayımı verilerinin kullanılmış olması gibi bir Bakanlık için bağışlanmaz noktalar bir yana bunlar ilginç ve yararlı çalışmalar. Ancak, Bakanlık'taki yön eksikliği burada da kendini gösteriyor: Ele alınan ve incelettirilen 6 ana konu (s. 174) "Bakanlıkça uzmanların, aydınların ve sınırlı sayıda ana-babanın eleştirisine sunuldu." Türkiye ilerici öğretmen hareketi, onun kitle örgütü neden yok? Öğretmenin söz sahibi olmadığı hangi eğitim yeniliği başarıya ulaşabilir? Masa başında kararlaştırılan düzenlemeler öğretmenin katkısı ve eleştirisi olmadan yeterli düzeye gelebilir mi? Gelse bile uygulamada başarı kazanabilir mi?

MEB, sonlara doğru (s. 217) Yayın etkinlikleri'ne yer veriyor. Çeşitli kültür, sanat, bilim dergileri Enis Batur-un kaleminden tanıtılıyor. Yönler gene eksik. Milli Eğitim Bakanlığının Eğitim dergisi MEB, örneğin Okul Defteri gibi bir dergiden neden söz etmez? Yeterince ciddi ve bilimsel bulunmadığı için mi? Enis Batur, kültürlü, okuyan, yazan, gören bir kişidir, "Ayna" adlı bir şiir kitabı vardır. MEB'in 68. sayfasında ise bir özdeyiş şöyle başlıyor: "Kitap bir aynadır..." Ayna, görüş açısı içindeki herşeyi olduğu gibi yansıtır, doğru. Ama hemen yanıbaşında da bulunsa bu açı içinde yer almayan hiçbirşeyi yansıtmaz. Ayinesi iştir kişinin...

18. yüzyılın Alman yergici bilim adamı Lichtenberg, MEB'in 68. sayfasında şaşırtıcı birşey söylüyor: "Bu yaşlı dünyanın son günlerinde hâlâ böyle bir şeyleri yazmayı düşünmem herkesi şaşırtacak." Tam güzel bir dergi çıkarmaya yönelmişti ki ömrü vefa etmedi demek gerçekten yazık olacak.

OKUL DEFTERİ TEMSİLCİLERİNE.
TÜM ABONELERİMİZE
OKURLARIMIZA

6. sayı ile birlikte birinci dönem abone süresi dolmaktadır. Dergimizin temsilcilerinin ve abonelerimizin 5. sayı'dan itibaren abonelerini yenilemeleri, özellikle kağıt sorunu nedeniyle büyük önem taşımaktadır.

* * *

Yeni abone ücreti 150.TL. dır. Yeni abone makbuzları bastırılmıştır. Temsilcilerimiz bu makbuzlarla abone kaydedecektir. Eski makbuzlar en kısa sürede iade edilerek hesap kapatılacak ve yeni makbuzlar alınacaktır.

* * *

Abonelerden alınan abone bedelleri banka hesap numarasına yatırılacak, dekont haberleşme adresine, abone adresleri ile birlikte postalanacak ve yeteri kadar abona makbuzu istenecektir.

* * *

Abone bedelleri için hesap no:
İş Bankası Kızılay Şubesi No:1914 – ANKARA

* * *

Haberleşme adresi
OKUL DEFTERİ
P.K. 861 Kızılay - ANKARA

TÜM ÇOCUKLARA BARIŞ

Sovyetler Birliğinde;

- Her gün 13.000 doğum kaydediliyor. Diğer tüm tıbbi hizmetler gibi doğum da parasız.
- 120 bin kreş ve çocuk bahçesi var. 14 milyon çocuk gidip gelebiliyor sürekli. Bakım masraflarının % 80'i devlete ait.
- Çocuklar, kreş ve çocuk bahçelerinde sadece iyi bakılmakla kalmıyor; yazı, resim ve dansın ilk bilgilerini de alıyorlar.
- İlk ve ortaöğrenim parasız.
- Son yıllarda yapılan okullar daha da kullanımlı. Zorunlu bir spor salonuna ve kimi kez yüzme havuzuna sahip.
- Ana-babaları çalışan küçük sınıf öğrencileri için denetimli etüt sistemi getirilmiş. Çocuklar, öğretmenlerin denetimi altında ödevlerini yapıyor, geziyor ve çeşitli alanlarda uğraşabiliyorlar.
- 7000 müzik, sanat ve dans okulu var.
- Çocukların, yeteneklerini geliştirip zevklerine uygun bir uğraş bulabilecekleri 4,5 milyon genç öncü ocakları var.
- Bütün yıl açık çocuk sağlık ocakları var.
- Sovyet iktidarı döneminde salgın çocuk hastalıkları on kat düşmüş. Çocuk felci ve difteri toplu aşılama sayesinde ortadan kalkmış. Verem ve boğmaca olayı kesinlikle azalmış.
- Çocuklar için 4000 spor okulu var.
- 29 Çocuk Gazetesi ve 40 çocuk dergisi çıkıyor.
- Her yirmi kitaptan 1'i çocuklar için basılıyor.
- Sadece 1979'da çocuklar için basılan kitap sayısı 500 milyonu buluyor.
- 50 dram, 113 kukla tiyatrosuna sahip çocuklar. Bir de, dünyada tek benzeri olmayan lirik tiyatroları var.

Les Nouvelle de Moscou, 36, – 9 Sept. 1979 Temps Nouveaux, 35 – Aout 1979

Ç.: Necip BAYTAŞ

DOLU MUTLU BİR DÜNYA!..

Çocuk Sorunları Konferansı 7-11 eylül arası Moskova'da oldu. Konferansa 130 ülkeden 700'ü aşkın delege katıldı. Konferansın amacı "Tüm çocuklara barışçılca mutlu bir dünya" sloganıyla dile geldi.

Konferans, anne ve çocuğu korumaya, yükselen kuşağın yaşam, sağlık ve eğitim haklarını savunmaya ilişkin sorunları gözden geçirdi. Konuşmacılar, çocuk emeğinin sömürülmesine ve ırkçılığa karşı dirençli bir savaş açılmasının zorunluluğunu dile getirdiler. Çocuk kişiliğinin çok yönlü gelişmesi konusunda topluma düşen sorumlulukları belirlediler.

Katılımcılar, Sovyet çocuklarının yaşamıyla kaynaştılar. Anaokullarını, okulları, çocuk politeknik okullarını gezdiler.

Konferansta kabul edilen öneriler B.M. Örgütü Genel Kurulu'na hükümetlere ve dünya ülkelerinin parlamentolarına gönderilecek.

Konuya ilişkin önemli demeç ve konuşmalar özetle şöyle:

ÇOCUK SORUNLARI DÜNYA KONFERANSI TOPLANDI

Özetleyerek çeviren;
Necip BAYTAŞ

Nikolay Tikhonov;

Sovyetler Birliği Uluslararası Çocuk Yılı Komisyonu Başkanı Nikolay Tikhonov, konferans öncesinde, Literatournaia Gazeta'nın bir muhabiriyle yaptığı söyleşide, konferansın, Dünya Çocuk Yılı'nın en önemli olayı olacağını söylüyor ve Yıl'ın amaçları konusunda şöyle diyor: "Asıl amac , hükümetlerin ve geniş bir kamuoyu çevresinin dikkatini, günün önemli toplumsal sorunlarından birine, çocukların durumlarının iyileştirilmesi sorununa çekmek."

Tikhonov, birtakım istatistiklerden rakamlar veriyor ve sözlerini şöyle sürdürüyor: "Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu istatistiklerine göre, dünyanın sosyalist olmayan kesiminde, yüz milyonlarca çocuk son derece yürekler acısı bir durumda bulunuyor. Normal olarak beslenemiyor ve okula gidemiyor. 250 milyona yakın çocuk, kıtlığın ve düzensiz kötü beslenmenin sonucu olan hastalıklardan acı çekiyor.

Pan Amerikan Sağlık Bürosu'nun verilerine göre, son on yıl içinde, Latin Amerika'da 7,5 milyon çocuk tıbbi yardım yoksunluğundan ölüveriyor.

Şu anda, okul çağında olup da okula gidemeyen 300 milyon çocuk var dünyada.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün istatistiklerine göre, en az 54 milyon çocuk geçimini kendisi sağlamak zorunda kalıyor. Bunların 40 milyon Asya, 10 milyona yakını Afrika, 3 milyondan fazlası da Latin Amerika ülkelerinde.

Aynı türden bir olay da, Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri'nde gözleniyor. Bu ülkelerde yüz binlerce çocuk, yürekler acısı bir ücret için, 10-12 saat çalışmak zorunda kalıyor kimi zaman."

(Socialisme: Theorie et Pratique, 9 Sept. 1979)

Freda Brown;

Konferansa katılan Uluslararası Demokratik Kadınlar Birliği Başkanı Freda Brown, Yılın önemini belirtmekle başlıyor söze. Dünya Çocuk Yılı'nın tüm insanlık için sonsuz önemde bir yıl; dünyanın tüm ülkelerinde, iyi niyetli kadın-erkek herkesin kafasını ve yüreğini kurcalayan bir yıl olduğunu söylüyor.

Çocuk Hakları Bildirgesi'ne ve önemine de değinen Brown, her ülke ve kişiyi, yirmi yıldan beri çocuklarına ne verip vermediğinin, çocukları için ne yapıp ne yapmadığının hesabını yapmaya çağırıyor. Kuşkusuz, o zamandan beri çok şeyde gelişme olduğunu, halkların sürekli çabası sonucu, birçok ülkede insanın insan tarafından sömürülmesine kesinlikle son verildiğini belirtiyor. Bu ülkelerde, çocukların, Çocuk Hakları Bildirgesi'nde ilan edilen tüm haklardan yararlandıklarını söyleyen Brown, şöyle diyor: "Ancak, birçok ülke var ki, küçük yurttaşların durumu halen yürekler acısı. Dünya çocuklarının 600 milyonu yoksulluk içinde yaşıyor. 200 milyonu doyasıya yemek yemiyor. Bir savaş olunca ilk ölen çocuklar oluyor.

Gelişme halindeki ülkelerde, yirmi çocuktan sadece 1'i tıbbi bakıma sahip. Her yıl 100 milyon çocuk doğu-

yor dünyada. Bunların onda yedisi, yani 70 milyonu, uzmanlaşmış hekimlik yardımından yoksun geliyor dünyaya.

Okula giden çocukların % 40'ı birkaç yıl sonra öğrencilerini bırakmak zorunda kalıyorlar. Okul öncesi çağındaki çocukların sadece % 1'i kreş ve anaokullarına gidebilme olanağına sahip.

Savaşların, saldırıların, sömürünün, baskının, faşizmin, rasizmin, ırk ayrımının kurbanı hep çocuklar oluyor.

Amerika'nın Viyetnam'a saldırısı 900 bin çocuğu yetim bıraktı. 17 Şubat 1979'da, Çin'in bu ülkeye saldırısı Viyetnamlı çocuk ve ana-babaların ölümlerine neden oldu. Pol Pot — Teng kliğinin saldırganlık ve soykırım politikası, korkunç sayıda genç yaşamı da kendisiyle birlikte alıp götürdü.

İsrail'in sürdürdüğü saldırganlık politikasının sonucu birçok çocuk öldü ve ölmeğe devam ediyor. Güney Lübnan'daki Filistin mülteci kamplarına yöneltilen topçu ateşleri ve hava bombardımanları, çocuk ve kadınların ölümlerine neden oluyor. Küçük Filistinlilerin tüm bir kuşağı, mülteci kamplarındaki çadırlardan başka barınak bilmiyorlar.."

(Les Nouvelles de Moscou, 37 — 16 Spt. 1979)

Romes Chandra;

Dünya Barış Konseyi Başkanı Romesh Chandra, bu konferansın, bugünün ve yarının çocukları için yeni bir dünyanın kurulmasına adandığını söylüyor. Bu nedenle, konferansın kendileri için büyük bir olay teşkil ettiğini belirten Chandra, şöyle devam ediyor: "Bu salonda hazır bulunan herkesin yüreği, açlık, hastalık ve emperyalizm belasından acı çeken çocuklarla birliktedir. Bu toplantıda açlığı, yoksulluğu, okumaz-yazmazlığı, işsizlik ve enflasyonu, hepsinden önce de silahlanma yarışını yoketmek amacıyla çabalarımızı hızlandırmaya söz veriyoruz.

Çocukların yaşam çocukların barış olduğunu söyleyen Chandra, sözlerini şöyle bitiriyor: "Tüm ülkelerin tüm çocuklarına diyoruz ki barışı korumak, dünyamızı bir gülücükler ve mutluluklar dünyası haline dönüştürmek için elimizden gelen herşeyi yapacağız.

Ki, gökyüzüne bakan hiç bir çocuk bombardıman uçağı görmesin!

Sofraya oturan hiç bir çocuk tabağını boş bulmasın!

Tüm dünyanın çocukları Sovyet çocukları denli mutlu olsun!"

(Les Nouvelles de Moscou, 37 — 16 Sept. 1979)

Nguyen Thi Binh;

Viyetnam Sosyalist Cumhuriyeti Eğitim Bakanı ve Dünya Çocuk Yılı Ulusal Komitesi Başkanı N.T. Binh ise "Viyetnamlılar çocukları çok sever" diyerek başlıyor. Dünya Çocuk Yılı'nda, çocukları için çok şeyler yaptıklarını söylüyor. Yaptıklarının kısaca özetini veriyor ve şöyle diyor: "... Ama yapılacak daha çok iş var: Ülkemiz uzun yıllar savaşlardan acı çekti." Binh, hepsinden çok da çocukların acı çektiğini söylüyor ve şöyle devam ediyor: "... Gerçi, birtakım iyi sonuçlar şimdiden alınmadı değil. Okumaz-yazmazlık yok edildi. Öğrenci sayısı iki katına çıktı. Ne ki, güçlükler bitmiş değil. Örneğin Güney illerimizin sadece % 90'ı okula gidebiliyor."

Binh, Sovyetlerden çok şey öğrendiklerini ve bu konferansta Sovyet eğitim modelinden ve diğer ülkelerin deneylerinden daha da yararlanmak istediklerini söylüyor ve şöyle diyor: "... Konu çocuk olunca, barıştan, barış mücadelesinden ve güvenlikten söz etmemezlik olmaz. Biz Viyetnamlılar, onun ne olduğunu özel bir incelikle duyarız." Bölgelerinde barışın sağlam olmadığını ve sürekli, Çin tehdidi altında olduklarını söyleyen Binh, tüm ülkelerden barış, demokrasi ve tüm halkların özgürlüğünden yana etkili bir mücadele istediklerini belirtiyor. "Çocuklarımızın mutluluğunun vazgeçilmez koşulu budur." diyor.

(Les Nouvelles de Moscou, 37 — 16 Sept. 1979)

Le Chanoine Goor;

Barışın güçlendirilmesinde uluslararası Lenin ödülü alan Belçikalı Goor, bu tür konferansların yararına değiniyor. İlerisi için, 'silahsızlanma ve güvenlik' konulu bir Avrupa formuna hazırlandıklarını söyleyen Goor, çocuklara barış ve güvenlik dileyerek şöyle diyor: "Barışsız ve güvenliksiz, gergin, korkulu ve elverişsiz bir psikolojik ortamda yaşar çocuklar."

Goor, silahsızlanma olmadan, uluslararası gerçek işbirliğinin de olamayacağını söylüyor ve şöyle diyor: "İkinci dileğim, tüm çocukların onları birbirine yaklaştıran koşullarda yaşayabilmesi. Belçika çocuklarıyla göçmen işçi çocuklarını gözlemlerken hep şaşıp kalmışımdır. Aynı dili konuşmasalar bile, işaretleri, gülücükleri ya da, tam tersi, bakışlarının sertliği ile nasıl da iyi anlaşıyorlar."

Çocukların hep bu insanca sıcaklık havası içinde yaşayabilmelerini dileyen Goor, "... Bizim yaptığımız zemin hazırlamak. Son dileğim o ki, çocuklar gerçek barış yaratıcıları, gerçek barış kurucuları olmak için yetişsin."

((Les Nouvelles de Moscou, 37 — 16 Sept. 1979)

Jean F. Bierre;

Senegal'de oturan ve konferansa katılan ünlü ozan J. F. Brierre de dünya çocukları için dileklerini şöyle dile getiriyor: "Dileğim o ki, çocuklar yer yuvarlağının çevresini durmadan dolaşsın ve mini mini elleriyle yaşamı hep daha güzel, daha verimli kılsın."

(Les Nouvelles de Moscou, 37 — 16 Sept. 1979)

ÖĞRETİM BİRLİĞİ YASASI (Tevhid-i Tedrisat Kanunu) ve GÜNÜMÜZDE DURUM

Ali DÜNDAR

Bir dergi yazısı oylumu içinde, eğitim tarihimizin önemli bir olayından, özgün adıyla *"Tevhid-i Tedrisat"* yasasından söz açmak istiyorum. Gerçekten de 3 Mart 1924 gün ve 430 sayılı "Öğretim Birliği" yasası eğitimin, dolayısıyla devletin layikleşmesinde önemli bir aşama olarak, bugün de yerini ve önemini korumaktadır. 1961 Anayasasının "devrim yasalarının değişmezliği"ni içeren 153. maddesinin *hüküm* fıkrasında bu *önem* şöyle belirtilmektedir:

"Madde: 153- Bu Anayasanın hiçbir hükmü, Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi ve Türkiye Cumhuriyetinin layiklik niteliğini koruması amacını güden aşağıdaki devrim kanunlarının, bu Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamaz ve yorumlanamaz."

Türkiye Cumhuriyetinin layiklik niteliğini koruyan ve *"devrim kanunları"* diye nitelendirilen yasaların başında ise, yazımıza konu olan *"Tevhid-i Tedrisat"* yasası yer almaktadır. Neden ki, Türk devrimi aşamasında layiklik, hem en önemli temel ilkelerden biridir, hem de layik Türkiye Cumhuriyetinin 56. yılında bile hâlâ tartışılan, özellikle siyasal alanda devrime karşı sömürü aracı olarak kullanılagelen bir konudur. Bu noktada ayrıntıya girmeden, Eğitim Birliğini zorunlayan tarihsel geçmişe kısaca değinmekte yarar var sanıyorum.

Bilindiği gibi eğitim, toplum içinde egemen güçlerin bir bulgusudur. Bundan dolayıdır ki eğitim, başlangıcından beri egemen güçlerin güdümünde bir yönetim ve denetim aracı olagelmiştir. Eğitime yön ve içerik vermek, eğitim-öğretim konularını seçip düzenlemek, toplumda kimin, hangi kesimin ne ölçüde eğitilip öğretileceğini saptamak da onların, yani egemen çevrelerin elinde bulunmuştur. Bu yargıyı din, sağtöre, aktöre vb. için de geçerli sayabiliriz. Neden ki, din, sağtöre ve aktöre, son aşamada bir eğitimleşme, insanları öğütleyip yönlendirerek belirleme; insana ve topluma tutum ve davranış kazandırma yoldamıdır. İlkel dinler de, öğretisel dinler de özlerinde bunu, insana yön verme, insanı-toplumu- bir amaca koşullandırma niteliğini taşırlar. Çünkü bu onların doğuşları, oluşumları gereğidir. Dinler de yığınların değil, egemen kesimin, azınlıkların bulgusudur. Ancak yığınlar uyandıkça, toplumsal dayanışmanın, toplumcu derneşimin ayırdına varıp bilinçlendikleri ölçüde dinsel çevrelere karşı çıkmaya, egemen güçlerle savaşımı göze alabilmeye başlamışlardır. Böylece sınıf bilinci dediğimiz olgu toplumların gündemine gelmiştir.

Cumhuriyetten önceki Osmanlı toplumu *"ümmetçi"* bir yığınlaşmadan ibarettir. Bu yığınlaşmada birincil etken din öğesidir. Hem dinsel bir ürün, hem de dinsel *işlevde* otorite olan *"ulema"*, Saray ile halk arasında en önemli köprü durumundadır. Saray olsun, iç ve dış sömürü örgütleri olsun, "ulema" köprüsünden geçerek halka, yığınlara ulaşabilmektedirler. Medreseler, hem "ulema" yetiştiren, hem de "ulema"nın gözetim ve denetiminde olan birer aktarma eğitim-öğretim kurumlarıdır. Güncel nitelikten yoksun, yaşamdan ve yaşamsal edimden, yaşamsal gereksinimden yoksun gelenekçi-islâmcı Osmanlı eğitimciliği tümden Medresenin denetiminde, Medresenin güdümündedir. İlköğretimden (sıbyan) başlayarak, tüm eğitim-öğretim konuları dinsel alandan getirilmektedir. Eğitim-öğretim dili Arapça'dır. Abc, Arap abc'dir.

Özellikle bin'li, hattâ dokuzyüzlü yıllardan başlayarak Anadolu'ya yerleşen Türklerin, gelirken kendilerine özgü bir abc'yi de birlikte getirmemiş olmaları, daha ana yurtlarında iken benimsedikleri islâmlığı kendilerine, anadili Türkçeye uygun bir abc ile özümleyememiş olmaları, ta Selçuklulardan başlayarak, Anadolu'da Arap yazısı ve Medrese eğitimciliğinin hızla yayılmasını, giderek din ile birlikte kurumlaşmasını önemli ölçüde kolaylaştırmıştır.

Şu var ki, bir ortaçağ kurumu olan Medrese, Anadolu Selçukluları döneminde ve Osmanlıların ilk yıllarında, salt başarısız da değildir. Özellikle Anadolu'nun bayındırlaşmasında, toplumun birlikteliğinde, o dönemlerin Medreseciliğinin katkısını gözardı edemeyiz. Ancak bu olumlu katkılar uzun sürmemiş, daha 15. yüzyılın başlarından itibaren katılaşma ve kokuşma uçvermeye başlamıştır. 1629 yılında Kâtip Çelebi tarafından dile getirilen "Medreseleri iyileştirme" önerisine kimse kula asmadığı için, duruma 3. Selim el atıncaya değin, daha yüz yıl beklemek gerekmiştir. Ne var ki o zaman da iş işten geçmiş, Medreseler kemikleşmiş ve devlet içinde devlet durumuna gelmiş ve Cumhuriyete değin bu kurumlara kimse dokunamamıştır.

Eşeklerini dövemeyenlerin semerine vurdukları gibi, Medreselerle başedemeyenler de çözümü Medrese dışında aramaya koyulmuşlar, ya da Medreye karşı yeni Medreseler oluşturmak yolunu tutmuşlardır. İslâmcı-gelenekçi Medrese yanlıları ile, iyileştirmeci-düzeltmeci Medreseciler arasındaki ilk bilimsel(!) çatışmanın şu *"coğrafya"* sözcüğünün Medreselerdeki eğitim-öğretim sırasında kullanıp kullanılamayacağı yüzünden çıkmış olduğunu söylersek, bu kurumlardaki kokuşmanın nerelere varmış olduğunu okurlarımız düşünebilirler sanıyorum. Salt dinci-gelenekçi Medresecilikten az buçuk ayrılmış olarak yeni askerlik ve hekimlik okulları, öğretmen okulları, *İdadi, Rüştiye, Sultani* vb. adları verilen orta dereceli eğitim-öğretim kurumları ile *Mekteb-i Sübyan, Sübyan-ı İmaniye, Mekteb-i İptidaiyye* vb. adlar verilen *"Tedrisat-ı İptidaiyye"* kurumları, koyu medreseci ve *Meşihatçılara* karşı, ancak 1800'lü yıllarda oluşturulabilmiştir. Gene de bunlar, dinsel eğitim veren, *yetişeklerinde* din konuları ağır basan, bunun dışında biraz tarih, biraz coğrafya, birazcık ta matematik okutabilen koyu Osmanlı kurumlarıdır.

Cumhuriyet kurulduğunda ulusal sınırlar içindeki eğitim-öğretim alanı hâlâ bağnaz ve beleşçi (fodlacı), askerlik kaçağı Medresecilerle, birbirleriyle sürekli çatışma durumunda olan İdadici, Rüştiyeci, Sultaniyeci, Sıbyancı, İptidaiyyeci ve İmaniyeci vb. nin etkisi altındadır. Bunu gören Atatürk, daha Cumhuriyet olmadan, Ulusal Kurtuluş savaşının en ateşli günlerinde Ankara'da toplanan öğretmenler kurultayında şunları der: "Şimdiye değin izlenen eğitim-öğretim yoldamının ulusumuzun geriletilmesinde en önemli etkenlerden birisi olduğu kanısındayım..." Ve hemen ekler: "Eskinin tüm çağdışı olgularından arındırılmış bir ulusal eğitim istiyorum."

Tarih: 16.7.1921. Mustafa Kemal, Osmanlı eğtiim-öğretimindeki kargaşalığı ilk gören ve buna köktenci bir yöntemle çözüm arayan ilk devlet adamı olarak geçiyor eğitim tarihimize. 3 Şubat 1923'te İzmir'de halk arasında yaptığı bir konuşmada Medrese yanlılarını şöyle azarliyor: *"Medrese yanlılarına sormak gerek ne hak ve yetkiyle savunuyorlar? Ulusumuzun, yurdumuzun eğitim-öğretim yuvaları birleştirilmeli, bir olmalıdır. Tüm yurt çocukları, kız-erkek, aynı ölçüde oralarda eğitilmelidir."* Ve de aklına koyduğu bu gereksinimi Meclis'e değin getiriyor. 1.3.1923'teki Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açış konuşmasının eğitim bölümünde şunları söylüyor: *"Eğitim ve öğretimde birlik, toplumumuzun gelişmesi ve geleceği açısından da çok önemli bir etken olacaktır."*

Ayrıca Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 2. dönem seçimleri için yayımladığı 8 Nisan 1923 günlü *"Dokuz Umde Programı"* nda ülkede eğitim ve öğretimin birleştirilmesi konusuna ayrı ve özel bir madde ile yer vermiş bulunuyordu. Meclis 1 Mart 1924 günü 2. dönem, 2. toplantı yılı çalışmaları için toplandığında Atatürk kesin ağırlığını koydu ve şöyle dedi: *"Kamuoyunca da benimsendiğini sevinçle gördüğümüz eğitim ve öğretimin birleştirilmesi ilkesinin, zaman yitirilmeksizin uygulanması gereğini duyuyorum."*

Eğitim ve öğretimin birliği konusu, halifeliğin kaldırılması, Tekke ve Zeviyelerin kapatılması, Şer-iyye, Evkaf ve Erkan-ı Umumiye bakanlıklarının yeni biçimlerine dönüştürülmesi önerileriyle birlikte, önce Cumhuriyet Halk Partisi yetkili kurullarında tartışılarak benimsenmiş, sonra da Meclis'ten geçirilerek yasalaştırılmıştır. Öğrenim Birliği hakkındaki tasarı, o zaman Milli Eğitim Bakanı olan Saruhan Milletvekili Vasıf Çınar ve 50 kadar arkadaşı tarafından şu gerekçeye bağlanarak Meclis'e sunulmuştur:

"Bir devletin belletim ve genel eğitim siyasasında, ulusun düşünce ve duygu yönünden bütünlüğünü sağlamak için eğitim-öğretimin birleştirilmesi en doğru, en bilimsel ve en çağıncıl, her yerde yararları ve iyilikleri görülmüş bir ilkedir. 1839 'Gülhane Hattı Humayunu'ndan sonra başlayan tanzimat döneminde, sona eren Osmanlı Saltanatı, öğretimin birleştirilmesine başlamak istemişse de bunda başarılı olamadığı gibi, bu alanda bir ikileşmenin ortaya çıkmasına da yol açmıştır. Bu ikilik, eğitim ve öğretimin birliği bakımından çok zararlı sonuçlar doğurmuştur. Bir ulusun bireyleri ancak bir tür eğitim görebilir; iki türlü eğitim bir ülkede iki insan yetiştirir. Bu ise duygu ve düşünce ortaklığına ve bütünleşme ereklerine tamamen aykırıdır. Yasa önerimizin benimsenmesi durumunda, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde tüm eğitim-öğretim kurumlarının biricik yönetim yeri Milli Eğitim Bakanlığı olacaktır. Böylece tüm okullarda bundan böyle Cumhuriyetin ulusal eğitiminden ve eğitim-öğretim siyasasından sorumlu ve kültürümüzü, bilim, duygu ve düşünce birliği içinde ilerletmeğe memur olan Milli Eğitim Bakanlığı, olumlu ve bütüncül bir milli eğitim siyasası uygulayacaktır."

Yürürlük maddesiyle birlikte 7 maddeden oluşan "Öğretim Birliği" yasasına göre: Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde tüm eğitim, öğretim ve bilim kurumları Milli Eğitim Bakanlığının denetimine veriliyor, Bakanlığın izni olmaksızın hiçbir kimse, hiçbir kurum ve hiçbir Bakanlığın herhangi bir okul, ya da eğitim kurumu açamayacağı, mesleksel de olsa, eğitim-öğretim işlevi üstlenemeyeceği hükme bağlanıyordu. Bu aradayasanın 4. maddesi ile, gerekli din adamlarının yetiştirilmesi ve din bilimleri üzerinde çalışma yapabilecek nitelikte bir ilahiyat fakültesinin açılması görevi de gene Milli Eğitim Bakanlığı'na verilmiş oluyordu. Osmanlı kalıtı tüm eğitim kurumlarının derhal kapatılması öngörülüyordu.

Aslında "Öğretim Birliği' yasası, salt birleştirme, ya da kurumlarında Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimini sağlama yasası değildir. *"Öğretim Birliği yasası, Türk devrimi açısından ulusal kültür bütünleşmesini erek tutmaktadır. Ayrıca eğitim ve öğretimin 'ulusal tek okul' dizgesi içinde genelleştirilmesini, demokratlaştırılmasını, layikleştirilmesini de kapsayan bir nitelik taşımaktadır" (*)*

Nitekim uygulaması da o yönde olmuş, yasanın yürürlüğe girmesinden ta 1946'lara değin ülkede dinsel eğitime önverilmemiş, layik eğitim kurumlarına gölge düşürülmemeye özen gösterilmiştir. Ancak bu arada önemli tartışmalar, kalkışmalar ve başkaldırı türünden kıpırtılar da olmamıştır, denemez. Özellikle 1928'den başlıyarak eğitim yetişeklerindeki din konularının ayıklanması işlemi ve o zamana değin Anayasa'da yer alan devletin bir dini olduğu hükmünün yasadan çıkarılması, günümüze değin sürüp gelen sürtüşmelere konu olmuştur. Vaktiyle Cevdet Paşa'nın ileri sürüp 2. Meşrutiyet

İslâmcılarının (ki bunlar arasında: Sadrazam Sait Halim Paşa, Baban zade Naim, Mehmet Akif ve bir süre Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Başbakanlığını da yapmış olan Prof. Şemsettin Günaltay vb. sayabiliriz) savundukları: *Dinsiz Devlet Olmaz,* geri kalmışlığımızın nedeni *Kur'an, Hadis, İcma* ve *Kıyas* kaynaklarına sıkı sıkıya bağlı kalmayışımızdır, biçimindeki görüş, bugün de varlığını sürmekte, kâh *"milli görüş"* adı altında, kâh *"MC"*, ya da *"YMC"* ortaklığı içinde karşımıza çıkmaktadır.

2. Meşrutiyetten Cumhuriyete transfer eden bir takım *istemezükçüler,* karşı devrim cephesi içinde sürekli kazan kaynatagelmişlerdir. Çok partili döneme girişin sağladığı esneklikler ve Cumhuriyet Halk Partisi içinde ortaya çıkan çatlaklıklar da *istemezükçülerin,* karşı devrim güçlerinin ekmeğine yağ sürmüştür. Birdenbire oluşan muhalefet karşısında şaşkına dönen CHP, kurtuluşu, devrimden ödün vermekte aramıştır. Devrimci sorumluluğundan adeta kaçmıştır.

17 Kasım 1946'da toplanan 7. CHP Kurultayı'nda Çorum delegesi Abdülkadir Güney, Maraş delegesi Emin Karpuzoğlu, Kayseri delegesi Şükrü Nayman, Sinop delegesi Vehbi Dayıbaşıoğlu ve Adana delegesi Sinan Tekelioğlu bir önerge vererek tüm okullara din dersi konulmasını ve eğitimdeki layik uygulamadan dönülmesini istemişlerdir. Bununla da yetinmeyen önergeciler, Atatürk dönemi dahil, tüm geçmişi kötüleyen, kâfirlik ve zındıklıkla suçlayan konuşmalarda bulunmuşlardır. Atatürk'ü geçmiş dönemleri ve layikliği de sadece, üçü de rahmetli olan, Gaziantep delegesi Cemil Sait Barlas, Erzincan delegesi Behçet Kemal Çağlar ve Siirt Delegesi Ali Rıza Esen savunmuşlardır. Kurultay, üniversitelerde birer ilâhiyat fakültesi ile gerekli yerlerde yüksek islâm enstitüleri ve imam-hatip okulları açılmasına, ilokullara din dersi konulmasına karar vererek dağılmıştır.

Bundan sonra ne oldu?

Atatürk'ün yüzünü azdırması üzerine 1926 yılında kapanmak zorunda kalan ve yazı kadrosu: Mehmet Akif, Şemsettin Günaltay vb. tarafından oluşturulan *"Sebilürreşat"* 2. Meşrutiyet İslâmcılarının sözcüsü olarak, yeniden ortaya çıkmış ve yazarları kadrosundan Prof. Şemsettin Günaltay'ı layik Türkiye Cumhuriyeti'nin başbakanlığına getirmiştir.Kapanışında tam 22 yıl sonra 1948' de yeniden ortaya çıkan *"Sebilürreşat",* Mayıs 1948 günlü iki sayısında *"Allahın inayetiyle başladığı"* nı bildirdikten sonra sözlerini şöyle sürdürüyordu: *"Bütün din kurumlarının kapısına kilit vurdular. Öç alma duygusu ile gözü kıpkızıl yanan farmasonluk ayetleri kaldırttı, namaz kılanı tekmeletti, layiklik nikabına bürünerek komünizmi kurmağa kalkıştı. Bunun hesabı sorulmalıdır. Şükür bugünlere."*

Siyasal iktidarın 1950'de el değiştirmesiyle birlikte geriye kayış da hızını artırdı. Anayasa dilinin yeniden Arapçalaştırılması, Türkçe ezanın yeniden Kur'an diline dönüştürülmesi, birer halkçı derneşim ocağı olan Halkevlerinin kapatılması, Cumhuriyet'in tam anlamıyle birer layik eğitim-öğretim kurumu olan Köy Ensittülerinin kapatılması işlemleri göz açıp kapayıncaya değin sonuçlanmış oldu. Atatürk'ün gözü gibi koruduğu Türk Tarih Kurumu'na, Türk Dil Kurumu'na bile el atılmak istendi. İşin gerçeğine bakılırsa, tüm bu geriye çekilmeler, geri çekmeler öyle dişe dokunur bir tepki de görmedi. Ne toplumdan yığınsal bir ses çıktı, ne de Atatürkçülük yoluna mangalda kül bırakmayan aydın kesiminden.

O zaman şunu anladık ki, güdülen eğitim siyasası, toplumun eğitim yoluyla canlandırılması çabaları, devrimin isterleri doğrultusunda eğitimleşme ve okullaşma girişimleri güdük kalmış, başarılı ve verimli olamamıştır. Salt dinsel eğitim kurumlarını kapatıp eylemlerini durdurmak ve onun yerine, içeriği devrimci özden yoksun, salt layik okullar açmak yeterli olmamıştır. Bu arada devrimci edimin (pratiğin) de gözardı edilmemesi gerekmiştir.

Açıkçası: Verilecek eğitimin nicelik ve niteliği, yetişeklerinin içeriği; eğitim-öğretimde yığınsallık ilkesi: Eğitim-insan, Eğitim-insan-doğa etkileşimi ve toplumda yüzlerce yıldan beri süre gelen üretim-üleşim ilişkileri, bu ilişkilerin bir tür dayatımı demek olan birtakım koşullanmalar, kurumlaşmalar ve kemikleşmeler üzerinde durulması gerekirken bu yapılmamış; ulusal eğitim, layik eğitim derken, bunun doğrultusu, dozu ve modelinin ne olacağı bilimsel yöntemlerle saptanmamıştır.

Kaldı ki, bir toplumun özellikle devrim sürecine girmiş bir toplumun, salt eğitim yoluyla derneşimi, doğrultusuna girmesi olası da değildir. Bu aşamada, eğitim-öğretim kurumlarıyla birlikte, tüm tutumsal, ekinsel ve toplumsal vb. kurumların köktenci bir tutumla elden geçirilmesi; bu tür kurumlara yüzlerce yıldan beri yerleşerek örgenleşmiş ve kemikleşmiş olan geleneksel azınlık egemenliğinin kırılması, geniş halk yığınlarının, o tür kurumlardaki gelenekçi küçük azınlıkların yerini alması için gerekli yasal ve yönetsel önlemlerin de alınması gerekirken, özellikle Atatürk'ün ölümünden sonra, bir duraksama olmuş ve atılım sürdürülememiştir.

Özetlersek: Öğretim Birliği yasasından umulan, salt biçimsel değil, *özsel* bir eğitimleşme-okullaşma sürecinin yaratılmasıydı. Ulusal etkinleşimi, toplumcu derneşimi amaçlıyordu. Toplumun-devletin layikleşerek çağdaşlaşmasını, ümmetlik kabuğunun eğitim yoluyla kırılmasını ve uluslaşma aşamasına daha bir hızla geçilmesini öngörüyordu. Bu yapılamadı. Atılan her adım, Atatürk'ün bastığı yerde dondu, kaldı. Çünkü Atatürk, kapsamlı, bilinçli bir devrimsellikten yanaydı. Şöyle diyordu:

"Türk devrimi, sözcüğün ilk anda akla getirdiği anlamdan başka ve ondan daha geniş bir değişim anlamını taşır. Türk devriminin gerçek anlamı din ve aile bağına dayanan yüz yıllık bir siyasal toplum yerine, başka bir bağa, ulusallık bağına dayanan çağdaş bir toplum koymaktır. Ulusumuz, bugünkü uluslararası var olma savaşında yaşayabilmenin tek yolunun çağdaş uygarlıkta bulunabileceğini değişmez bir ilke olarak kabul etmiştir. Ulus, devrimsel değişimlerin doğal ve zorunlu gereği olarak gereksinimlerin değişip gelişmesiyle sürekli oluşum kuralına dayanan bilimsel ve dünyasal bir siyasal düzen görüşünü yaşamın zorunlu koşulu olarak benimsemiştir.

Erek budur, amaç da budur. Ne var ki bilinçsiz, devrimsel bilgi ve edinimden yoksun kadroların elinde, içeride ve dışarıda yayılmacı, anamalcı güçlerin güdümünde gelip şu darboğazlarda kıstırılmışız. Devindikçe de batıyoruz.

(*) H. Raşit ÖYMEN — Ana Eğitim Problemleri I. s.30

OKUL DEFTERİ – OKUR DEFTERİ

İLKÖĞRETİMDE ÖĞRETMEN – MÜFETTİŞ İLİŞKİLERİ

Abdullah ÜNAL

OKUL DEFTERİ – OKUR DEFTERİ

Günümüzde yürütülen teftiş işinde müfettiş, eğitim-öğretim hizmetlerini teftiş ederek değerlendirmektedir. Grup sistemi, gerekse tek müfettişlerle yapılan teftiş, öğretmenlerin çalışmalarını değerlendirmede önemli farklılıklar getirmemiştir. Teftiş edilenlerle, teftiş eden arasında görev, soruna bakış ve sorumluluk yönünden belirgin farklılıklar vardır. Biz, eğitim-öğretim çalışmalarımızın tümünün hesabını teftiş edildiğimiz gün müfettişe veririz. Çalışmalarımız müfettişin görüşü, tutumu ve eğitim anlayışına göre değişmektedir. Çalışmalarda asıl sorumluluğu olan öğretmenler, işinde yalnız ve birtakım bağlayıcı kurallara göre çalışırız. Müfettiş ise, dışarıdan bir kişi gibi değerlendirmesini yapar. Bizlere yalnız bir veya iki kez gelir, kısa sürede sınıf çalışmalarına bakarak değerlendirmesini yapar. Değerlendirme sonucu bir teftiş raporu ile belgelenir. Bu belgeye: "Çokiyi - iyi - orta - yetersiz" kayıtları konur. Herşeyden önce değerlendirme sonucunda varılan bu kanaatlar objektif değildir, gerçeği yansıtmaz. Müfettişin görüşü, soruna bakışı, eğitim anlayışı, kanaatı etkiler. Eğitimi etkileyen birçok neden, çoğu kez dikkate alınmaz.

Bizim çalışmalarımızı doğrudan yönlendiren bağlı olduğumuz programdır. Bunun yanında müfettişin önerileri ve istekleri de çalışmalarımızıdoğrudanetkilemektedir. Yapılmasını istediklerini müfettişler görmek ister. Biz de, çalışmalarımızı müfettişin görüşlerine, isteklerine uygun olarak yaparız. Yani söz sahibi olan müfettişdir. Biz buna bağımlı olarak görev yaparız. Her öğretim yılı okullar açılınca bizler hangi müfettişin bizi teftiş edeceğini öğrenmeye çalışırız. Teftişimize gelecek müfettişin isteklerini öğreniriz. Çalışmalarımızı da buna uygun olarak düzenleriz.

Eğitim-öğretim çalışmalarımızda, yukarıda sözü edilen teftiş şekli çıkar yol değildir. Müfettişin çalışmaları salt teftiş olunca, eğitime olumlu yönde bir işlerlik kazandırmamıştır. Müfettiş, sürekli bizden; çalışma, başarı istemektedir. Çoğu kez yapılan işin dışında kalmıştır. Kendisinin eğitim-öğretim çalışmalarına verebileceği, katabileceği hemen hiç olmamıştır. Böylece kısa süreli ve bir anlık yapılan teftiş, olumsuzluk getirmektedir. Açığa çıkan sorunlar tartışılamamakta, buna bağlı önlemler alınamamaktadır. Yapılan teftiş daha çok eksik arama, eksik çalışmayı ortaya çıkarmak ereğiyle yapılmaktadır. Aynı görevi yapan iki kişi, görev içinde birbirimize yabancılaşmaktayız. Hele biz öğretmenlerin ve müfettişlerin, sorun karşısında ortak yaklaşımlarımız, düşüncelerimiz yoksa, tümüyle olumsuz sonuçlar geliştirilmektedir. Biz, teftişin hesabını en az zararla vermeyi yeğlemekteyiz. Müfettişin söylediklerini olduğu gibi kabullenmekte karşı çıkmayı zararlı görmekteyiz. Ve "siz bilirsiniz, öyle yaparım, haklısınız peki efendim" gibi sözcüklerle işi aşağıdan almaya çalışırız.

Öyleyse müfettiş görevini, eğitim-öğretim yararına nasıl sürdürebilir? Bunca yıllık çalışmalarımızı denetleyen müfettişlerin eğitim-öğretim hizmetlerine göze batar yararları olmamıştır. Ancak, müfettişler tüm bu çalışmalara yarar getiremezler mi? Getirebilirler elbette. Müfettiş çalışmalarını; danışmanlık yaparak sürdürürse, bizlerin verimliliğimizi daha da artırabilirler inancındayım. Öyleyse bu çalışma nasıl olacak? Her şeyden önce müfettiş okula geldiği zaman kesinlikle teftiş için gelmediğini, eğitim-öğretim çalışmalarında aksayan yönlerin neler olduğu, bu aksamaların ve eksikliklerin nereden kaynaklandığını, bizlerle birlikte, özveri içinde tartışıp, değerlendirerek işe başlamalıdır. Sonra bizimle birlikte, karşılaşılan bu güçlüklerin, eksiklerin giderilebilmesi için alınacak önlemler, karşılıklı olarak belirlenip, soruna ortaklaşa olarak çözüm aranmalıdır. Bize gerçek anlamda çalışma güç ve güveni vererek işe başlamalıdır. Böyle yapıldığı zaman müfettişlerin eğitim-öğretim çalışmalarına yararlı olacakları kuşkusuzdur.

Müfettişlerle ortak çalışmalarımızda neler yapılabilir? Biz öğretmen ve müfettişler her şeyden önce eğitim alanında çalışan iki kişi olduğumuzu kabul etmeliyiz. Bu ortaklaşa çalışma uyum içinde, özverili olarak yapılırsa, eğitimin daha iyi sonuçlara götürülebileceği gerçeği ortaya çıkar. Müfettiş bir kere öğretmenin çalışmalarını bilmelidir. Okulun, sınıfın ve çevrenin sorunlarını tanımalıdır. Bu sorunları biz öğretmenlerle tartışmalıdır. Ortaya çıkan sonuçlar uygulama alanına konarak denenmelidir. Sonuçta karşılaştığımız durumlar yeniden tartışılarak, olumsuzlukların nereden kaynaklandığı saptanmalıdır. Böylece çalışmalarımızın yükü hafifletilmeli, daha ileri çalışma yöntemleri araştırılmalıdır. Bu nasıl olacak? Geçen öğretim yılında birlikte çalıştığımız müfettişle sorunu çözme yolunda önemli çalışmalarımız oldu. Bu çalışmalarımızı kısaca özetliyerek, yukarıdaki soruya yanıt arayacağım.

Geçen öğretim yılında gelen müfettiş, kendisinin; "kesinlikle teftiş için gelmediğini, çalışma içinde bizlerin karşılaştığımız sorunların neler olduğunu ve bu sorunların üstesinden nasıl geleceğimizi, nasıl önlemler alacağımızı" tartışarak belirlemeye çalıştı. Karşılıklı yaratılan güvenle, gerçeğe dayanan çalışma saygınlığı da sağlanmış oldu. Bu ortaklaşa çalışmalarımızı özveri içinde, kısa aralıklarla sürdürdük. Belirli zamanlarda bölgemiz öğretmenleri birlikte değişik köylerde toplanarak yapacağımız çalışmaları belirledik. Bu çalışmaları yaparken karşılaşabileceğimiz olumsuzlukların üstesinden nasıl geleceğimizi tartışarak, değerlendirip, bir sonuca vardık. Bu sonuçları biz öğretmenler sınıflarda öğrencilere uyguladık. Öğretim yılı sonunda; emeğini, ürettiğini, tükettiğini nasıl değerlendireceğini bilen, bilinçli, kendi dilini en iyi şekilde kullanabilen, konuşması düzelmiş, anlatımı gelişmiş, matematiksel ifade ve becerilerini yaşamına uygulayabilen bir öğrenci topluluğu karşımıza çıktı. Bu somut sonuçlara ulaşmamız da, bizim ortaklaşa, özverili, yaratıcı ve üretken çalışmalarımız en önemli etken oldu.

Sonuç olarak, Türkiye genelinde biz ilkokul öğretmenlerinin müfettişle birlikte hiç bir çıkar gözetmeden, uyum içinde çalıştığımız sürece, teftiş sorununun, eğitim alanında çalışan bu ikili tarafından (öğretmen-müfettiş) büyük ölçüde çözümleneceği inancındayım. Ben öğretmenler adına bunu bekliyorum.

"İŞÇİ KÜLTÜR" VE SINIF MÜCADELESİNİN KÜLTÜR SANAT ALANI

Yılmaz ONAY
İşçi Kültür Derneği Genel Başkanı

● ***Bütün bunlar, kavganın zorluğu kadar olanaklarını ve yüceliğini de seriyor önümüze. Kapitalist toplumda da, sanatın sınıfsallığının ve kültür sanat alanındaki mücadelenin anahtarlarını da saptıyor bize. Bir sanatı hangi sınıfın sanatı olduğunu belirleyen şey, "köken" aramaktan çok, sınıf mücadelesinin o tarihsel aşamasında hangi sınıfın "çıkarına" olduğunun saptanmasıdır.***

Bir avukat arkadaş, sıkıyönetim mahkemelerinin birinde rastlantı olarak izlediği bir duruşmayı anlatmıştı. Uzak değil birkaç ay önce. Sorgudan anlaşıldığına göre iki delikanlı iddiaya girmişler. Biri öbürüne "sen kim, şiir yazmak kim" demiş. Öteki de "yazarım" demiş ve de yazmış. İstanbul'da ya da Ankara'da mı? Hayır. Çok uzak ve çok küçük bir güney kasabasında. Peki bunun sıkıyönetim mahkemesiyle ve de bizim konumuzla ne ilgisi var diyeceksiniz. Var, bakınız nasıl. Bir aramada şiir bulunuyor (evet, şu kadar mm.lik tabanca, faşi̇st partinin cinayet talimatı, dinamit kapsülü, boğma ipi değil bu emekçi delikanlının evinde bulunan, bir şiir, hem de kendisi yazmış) ve faşist cinayet örgütü parti hâlâ mahkeme huzurunda değilken bu delikanlı mahkemede. Duruşmada sürekli sorulan soru daha da ilginç: "Bu şiiri arkadaşına okudun mu, okumadın mı?" Kendisinin sorgusu, arkadışının sorgusu, bir tanığın dinlenmesi hep bu konu üstünde. Bir tanesi kazara "okudu" dese çocuğun yaşamı daha bir söndürülecek! Oysa beri yanda "sanatı halka sevdirmek" diye burjuva ikiyüzlülüğünün tipik bir savı sürüp gitmekte, hatta belki birçok iyi niyetli demokratı da etkisi altına alarak.. soruna önce buradan girelim.

***

Emekçi halk sanatı sevmez mi? Şiiri, türküyü, oyunu, resmi, romanı sevmeyi bilmez mi? Bilir, bilir ki hem de nasıl! Üstelik burjuvazi de bu gerçeği çok iyi bilir. Onun için işçi sınıfının, emekçi halkın kendi sınıfsal çıkarları yönünde her bilinçli sanat hareketi kıpırdanışını daha embriyon halindeyken ne pahasına olursa olsun boğmağa çalışır. Dahası, bu kavgada işçi sınıfının, emekçi halkın yanında yer alan sanatçının o kitlelere ulaşmasını, iletişim kurmasını da daha başlangıcında her çeşit yoldan önlemeğe uğraşır. İşte bu "her çeşit yol"un bir yarısı, emekçiyi yazdığı şiir için mahkemelere çekip bir de "arkadaşına okudun mu?" diye sorgulamaksa, diğer yarısı da, aynı halkın önüne bir yandan en yoz rezillikleri sanat yerine sürüp, diğer yandan ona sanatı "sevdirmek" "yaymak" iddialarıyla şirinlik muskası takınmaktır. Halk, sanatı sevmiyorsa, halktan yasakladıkları, korktukları nedir? Emekçi halka yasak ettikleri bir sanat var -ki bunun yığınla örneği yaşanmakta- o zaman halka "sevdirmek"ten sözettikleri sanat nedir?

***

Bir ressam ağabeyimizin evinde, duvarda çok güzel bir resim görmüştük. Bir pamuk işçisinin resmi. Kimin, diye sorduk, öyküsünü anlattı. Bu resim, burjuvazinin çok "belasını" çekmiş ve şimdi bir kasabada öğretmenliğini sürdürmeye çalışan ilerici bir ressam arkadaşınınmış. Orada buluştuklarında bu resmi hediye etmiş. Ama hemen vermeyip ille ertesi gün otobüse getireceğini söylemiş. Bütün üstelemelere karşın nedenini söylememiş. Gerçekten de ertesi gün kapalı paket halinde resmi otobüse getirmiş. Paket Ankara'da açıldığında üstelemenin nedeni anlaşılmış: Resmin orjinalinde işçinin ayakları yalınayakken hediye etmeden önce birer ayakkabı geçirilivermiş. Nedenini sonradan şöyle açıklamış: "Benim başıma çok geldi, birgün arama olur, ben orada değilim ki önceden sezip önlem alayım, bu resmi de bulurlar, hiç değilse yalın ayağından tutturup altındaki imzayı çekerler sorguya. O işkenceleri bir daha kaldırmaz vücudum! Gerçekten de o ayakkabılar, o güzel, o doğru, o gerçek sanat eserinde yapıştırma gibi duruyordu. Halkın asıl sevdiği sanat, kendi sanatçısına işkencelere malolan o resmin, o sanat eserinin orijinali, aslı, özüydü. Burjuvazinin halka sevdirmek istediği "sanat" ise, gerçekte emekçiye sağlayamadığı o bir çift ayakkabının sahtesi, yapıştırması olsa gerek. Çünkü burjuvazi de çok iyi farkında ki, emekçi halk bir yandan ayakkabının en güzelini sevmesini bildiği kadar, diğer yandan gerçeğin yalınayak resmini sevmeyi de bir o kadar bilir. Ve kendi sınıfsal imtiyazını,

varlığını, egemenliğini ancak işçi sınıfı ve emekçi halkı daha çok baskı ve daha çok dolandırıcılıkla daha çok sömürerek sürdürebileceğini de bilen sermaye sınıfı, yani burjuvazi, emperyalizmin pompasıyla dahi, emekçilerin, işçilerin, aydınların yaşamsal ihtiyaçlarını (burada ayakkabı bir simgedir) sağlamaktan aciz olduğundan, sanat alanında da, bir yandan, gerçeği onların bilincine işleyecek gerçek sanatı yasaklarken, işkencelere, mahkemelere çekerken, diğer yandan yalanı süsleyip püsleyerek televizyonundan plâk endüstrisine kadar her yoldan emekçi halka satmağa, sanat yerine şırınga etmeğe çalışacaktır. Bir yandan "halka sanatı sevdirmek"ten dem vuracak, bir yandan halka gerçek sanatı -ki halkın da gerçekten sevdiği ya da seveceği sanattır o- "yasaklayacak", bir diğer yandan da "halk bunu seviyor" safsatasıyla "sanatsızlığın" sürümünden çift katlı -ideolojik ve maddi- kar sağlamağa çalışacaktır. İşçi sınıfının, emekçi halkın şiirini yazmaktan, okumaktan, yaymaktan dolayı Nazım'dan 16 yaşındaki halk çocuğuna kadar, sınıf mücadelesinin sanatına karşı mahkemeler, ölüm tuzakları kurulurken, gerçeğin sanatsal tablosu suç unsuru olurken, oyunlar yasaklanıp, filmler sansürlenip, dernekler (zaten verilmeyeceği baştan kararlı) izin mekanizmalarına bağlanıp eften püften bahenelerle kapatılırken (oysa sıkıyönetim mahkemelerinin bile suç duyuruları yaptığı sicilli cinayet örgütünü Anayasa Mahkemesi'ne vermek için hâlâ "düşünülmekte ve incelenmekte" iken), bir köyde bir kız çocuğu 'Onasis'in resmini yaptı diye renkli "Hürriyet" paçavrasında (Yunan halkına düşmanlık çığlıkları yanında) boy boy reklam edilir, yüce işçi sınıfı şairi, gerçek ulusal şairimiz Nazım için, ancak bir gün onu karalayan bir zavallı kalem satın alınabilince, sırf o birbirini tutmaz yalanları "halka sevdirmek" için televizyon ekranının "demir perdesi" bir kereye mahsus açılıverir ve tekrar kapanır.

***

Bütün bunlar, kavganın zorluğu kadar olanaklarını ve yüceliğini de seriyor önümüze. Kapitalist toplumda da, sanatın sınıfsallığının ve kültür sanat alanındaki mücadelenin anahtarlarını da saptıyor bize. Bir sanatın hangi sınıfın sanatı olduğunu belirleyen şey, "köken" aramaktan çok, sınıf mücadelesinin o tarihsel aşamasında hangi sınıfın "çıkarına" olduğunun saptanmasıdır. (Ulusallığın ölçütü olarak da gene sınıfsal içerikli olan "gerçek ulusal çıkar' sorununun, emperyalizme karşı mücadele perspektifinde esas alınması sözkonusudur.) Bu ölçü konduğunda tüm spekülatif tartışmalar, kavram tartışmaları, eyleme ışık tutacak raya oturur. Öte yandan, burjuvazi, kültür sanat alanında yukarıda saydığımız şeyleri, politik örgütlülüğü ile içiçe yürütmekte. Bizzat "sanat politika üstüdür" yalanını tutturmak için de politik örgütlülüğünden sonuna kadar yararlanmıyor mu? Sınıf düşmanına karşı verilen mücadelede, işçi sınıfı ve emekçi halkın kültür sanat alanı için politik örgütlenmesinden kopuk ve ayrıcalı bir konum tanıması gibi bir yanılgı, hem o alanı burjuvaziye karşı savunmasız biçimde yalnız bırakmak ve son tahlilde hep bir yanıyla ona bağımlı kalmasına neden olmak, hem de sınıfsal örgütlenmeden yoksun, dolayısıyla kitlesinden kopuk bir kısır döngü içinde verimsiz kıvranmasına göz yummak olmuyor mu? Oysa kapitalist toplumdaki sınıf mücadelesinde kültür sanat cephesinin oluşması, ancak bir yandan sanatçıların işçi sınıfı ve emekçi halk saflarına kazanılması, diğer yandan ise işçi ve emekçilerin sınıf bilinci ve deneyi ile bu alanda üretken kılınması, biri ya da diğeri ihmal edilmeksizin bu her iki gücün kültür sanat alanında da sınıf hareketi bütünlüğü içinde diyalektik bir birlikteliğe kavuşturulması ile mümkün olmakta. Böyle bir örgütlülük ancak gene aynı sınıfın politik hareketiyle diyalektik ilişki ve onun gücü sayesinde gerçekleşebilmekte. İşte "İşçi Kültür"ün varlığı, işlevi, perspektifi, mücadelenin bu boyutlarında bakıldığında hayat bulabiliyor. Bugün tüm güçlüklere karşın, yalnız belli şubelerin yerel etkinlik ve üretkenlikleri, tüm çevrelerine, bütün bir bölgenin talebini beslemedeki heyecan verici gelişimleri, örgütler arası ilişkileri kadro bileşiminde bugüne kadar inanılmaz görünen niteliğe (örneğin militan işçi üye yoğunluğuna) yaklaşmaları, hareketin önünü açmada yeterli işaret olabilir. Soyut görünen bu açıklamaları, en iyisi, Derneğimizin son Genel Kurul Kararlarından örneklerle somutlayalım:(*)

"İşçi Kültür Derneği, burjuvazinin, emperyalizmle işbirliği içinde, ülkemizde işçi sınıfı ve tüm demokratik sınıf ve tabakalar üzerindeki egemenliğini sürdürebilmek adına, kültür ve sanat alanında da, tekelinde bulundurduğu maddi olanakları, en kaba ve yoz kozmopilitizm saldırganlarından en gerici ve en baskıcı yöntemlerden, estetik görünümlü en ince burjuva saptırma, uyutma ve aldatmacalarına kadar her yola başvurmasına karşı; aynı alanda, işçilerin ve emekçilerin sınıf bilinciyle yükselen sesi; işçilerin ve emekçilerin, burjuvaziye karşı, kültür sanat alanında tek bağımsız örgütlü gücüdür.

Bu niteliğin kıvancını duyarken, aynı zamanda, onun yüklediği sorumluluğun da bilincinde olan İşçi Kültür Derneği:

1. "Sınıflar üstü, sınıflar dışı kültür", "Tarih ve zaman dışı, değişmez mutlak estetik", "Politikadan arınmış sanat" v b. yalanların, kültür ve sanatın sınıfsal ve politik özünü, kendi sınıfsal çıkarları adına ne pahasına olursa olsun gizlemeye çabalayan vurjuva ideolojisinden kaynaklandığının bir kere daha altını çizerek;

Bunun karşısında, işçi sınıfının bilimsel bakışına dayanır ve şu bilimsel gerçeklerden hareket eder:

Kültür ve sanat da sınıfsaldır ve bu alandaki görüş ve etkinlikler de sınıfsal tahlile dayalı olmalıdır.

Toplumun temelindeki sınıfsal çelişkiler, kültür sanat alanına da yansır. Bu nedenle o alanda bir sınıf mücadelesi alanıdır.

Kültür ve sanatın da sınıfsal belirleyicisi, sınıf mücadelesinin somut tarihsel sürecidir.

Bu anlamda, sınıfların elinde, mücadelenin, belirli biçim ve araçları olan kültür ve sanat, dünya yakın tarihinde kanıtlandığı gibi, yükselen işçi sınıfının örgütlü gücü elinde ve ideolojik politik önderliğinde, hem tüm emekçi kitlelerin örgütlü mücadele gücünü yükseltmekte, hem de en güzel ve zengin gelişim ufkuna kavuşmaktadır.

Bu gücün ve işlevin kazanılmasında örgütlülük, vazgeçilmez esastır ve kültür-sanat sınıfsal olduğu gibi, o alanda örgütlenme de sınıfsaldır. Kültür ve sanat alanında da sınıfsallığın belirleyicisi sınıf mücadelesi gerçeği olduğuna göre, örgütlü bir kültür ve sanat hareketinin yolunu da, elbetteki o sınıfın politik hareketinin yolu belirler.

2. İşçi Kültür Derneği, kültür sanat alanında da, mücadele burjuvaziye karşı sınıfsal bağımsızlığın korunması için, yukardaki bilimsel gerçekleri yalnız görmenin de yetmediğini, onların gereklerini örgüt hayatına geçirmenin kaçınılmaz şart olduğunu, tüzüğü ile de açıkça ortaya koyan ve pratiğini bu yolda, kararlılıkla geliştiren tek kültür sanat örgütüdür. Ayrıca, burjuvazinin sınıfsal alternatifi olan perspektifini her koşul altında koruyup geliştirebilmenin, ancak örgütsel süreklilik ve kalıcılıkla mümkün olduğunu saptayan İşçi Kültür Derneği, yukarıdaki doğrulara, örgütsel kalıcılığın da güvencesi olarak titizlikle sahip çıkılması gereğini vurgular.

3. İşçilerin ve emekçilerin burjuvaziye karşı kültür ve sanat alanındaki tek bağımsız örgütü olmanın sorumluluğu ile hareket eden İşçi Kültür Derneği,
Bu niteliğini her kademedeki ve aktivitedeki üyelerinin bileşimiyle de pekiştirmenin önemini bilerek, daha çok işçi ve emekçi üye kazanıp çalışmaların her alanına en etkin biçimde katılmayı hedef alır.

Aynı zamanda kültür sanat alanının özgül karekteristiklerinin de bir o kadar önemli olduğunu unutmayarak, kültür adamlarımız ve sanatçılarımızı da en geniş kapsamda örgüt hayatına kazanmayı, hedefin doğal bir parçası sayar.

Gene aynı niteliğini, ülke içinde en yaygın nicel güçlenme ile de pekiştirmenin zorunluluğunu görerek, kitlelerin kültürel, sanatsal etkinliklere kendi insiyatifleri ile katılmaya istekliler ini de doğru yönlendirme sorumluluğu ile, genişlemesine örgütlemeyi yakın görev bilir.

Var olan kültür sanat kuruluşlarını, kültür ve sanat adamı örgütlenmelerini, kültür sanat alanındaki kendi amacının doğal gereği olarak, bu alandaki demokratik mücadele ortak hedeflerine yönelik planda var gücüyle destekler ve giderek, ayrıcalı niteliğinin gerektirdiği insiyatifi örgüt olarak yüklenmeye hazırlanması gerektiğinin bilincinde olduğunu kaydeder.

Bütün bunların temelinde, örgütlü gücünün dayandığı şu gerçeği bir kere daha vurgulamakta yarar görür: Asıl olan örgütün objektif varlığı ve kalıcılığıdır. Çünkü yukarıda saptanan bilimsel doğrular ve sınıfsal bağımsızlık ilkesi çerçevesinde, hele kültür sanat alanında elbette özendirilmesi gereken bireysel yaratıcılığın da tek gerçek ve sağlıklı besleyicisi, gene ve ancak örgütlü ve kollektif çalışma pratiğidir.

4. İşçi Kültür Derneği, işlevini gereği gibi gerçekleştirebilmesinin, üyelerinin bunu omuzlayacak bilinç, bilgi ve beceri düzeyine erişmesine ve Derneğin bunu göğüsleyecek örgütlülük düzeyine varmasına bağlı olduğunu önemle belirterek, gerekli teorik ve pratik eğitim çalışmalarının üyeler özelinde ve Dernek genelinde düzenli ve programlı biçimde örgüt hayatının yoğun bir parçası haline getirilmesi kaçınılmaz bir görevdir.

5. Burjuvazinin kültür ve sanat alanında yayın olanaklarını, ince veya kaba her çeşit yöntemle tekelinde tutmak bakımından hayli başarılı olduğu gerçeğine parmak basan işçi Kültür Derneği, işçilerin ve emekçilerin kültür ve sanat konusundaki yayın alanında da alternatifini en güçlü ve yaygın sesle, bir an önce yükseltme zorunluluğunu ortaya koyar. Bu sesin örgüt içinde oluşturulup iletilmesinin eğitim çalışmalarının da bir parçası olacağını kaydederek, örgütlülüğün burjuvazinin tekeline karşı başlı başına bir olanak değerinde görülmesi gerektiğini belirtir. Bu veriler ışığında, perspektifinin yayın gücünü, her çeşit olanağı zorlayarak yaygın ve etkin biçimde hareketlendirmeyi, en yakın görevleri içine alır.

6. Kültür sanat çalışmasında, örgütlülükle kitlelere ulaşma ve giderek işçi ve emekçi yığınların kendi örgütlü sesleri olma sürecinin, esas itibariyle üründe noktalanağını ve daha ileri açılımların da başlangıç noktasının gene ürünle somutlanacağını, bu alanın özgül karekteristiği olarak ele alır. Öte yandan, burjuvazinin, savunmasız kitlelere tek yanlı bombardıman şekline sokarak, toplumda kültür ve sanat yaşantısını kısırlaştırma çabasına karşı, tam tersine kültür ve sanatın toplumsal ve sınıfsal özünü doğru değerlendirmekle, onun, işçilerin ve emekçilerin aktif olarak -yalnız izleme sırasında bile- birlikte yaratıp yaşadıkları zengin ortak eylem biçimleri niteliğine tekrar kavuştuğunu bilir ve kültür sanat alanının bu özgül karekteristiğinde de, burjuvazinin tekelindeki tüm olanaklardan çok daha güçlü sınıfsal ve kitlesel potansiyelin yattığını belirler. Bu iki saptamadan hareketle İşçi Kültür Derneği, yoğunlaşmış kültürel sanatsal ve merkezi gösterilerin önemi kadar, bunların yayılmasıyla, örgütlülük sayesinde çok yaygın "yerinde çalışma"ların da beslenmesinde ve böylece kültür sanat ürünlerinin işçiler ve emekçilerin mücadele yaşantılarının bir parçası haline gelerek modelin de bu pratik içinde sınanmasına gereken önemi verir. Çalışma pratiğini bu ilke doğrultusunda gerçekleştirir. kısacası, ürün oluşturmada da esas olan: "Emekçi kitleler için, emekçi kitleler içinde ve giderek emekçi kitlelerin İşçi Kültür çalışması"dır.

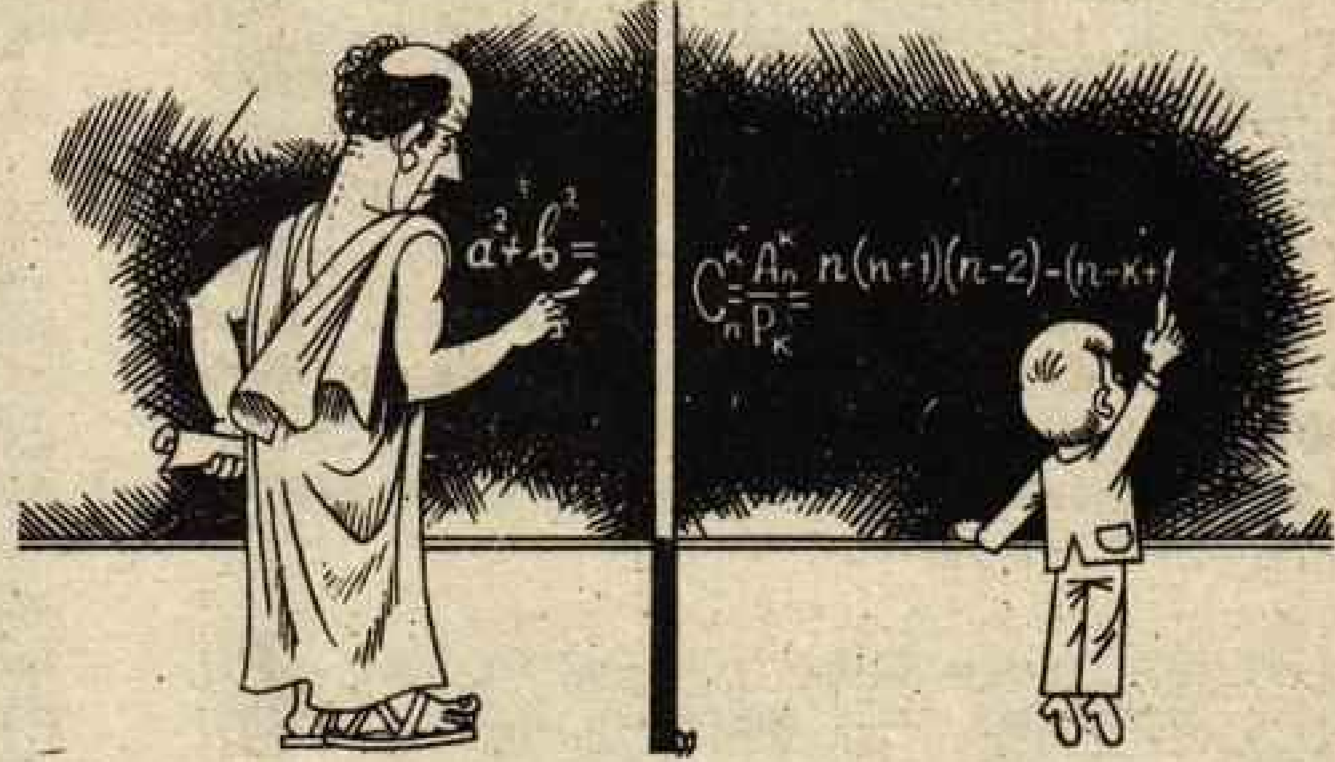
7. Burjuvazinin, kültür ve sanatı, yalan, saptırma, uyutma ve uyuşturma aracı olarak kullanmada her çeşit uluslararası emperyalist kozmopolit kültür furyalarını seferber etmesine karşın, İşçi Kültür Derneği işçilerin, emekçilerin ve tüm demokratik güçlerin de, dünyadaki tüm ilerici demokratik, sosyalist kültür ve sanat hareketleriyle sıkı iletişim ve ilişki halinde olmaları zorunluluğuna inanır. Bu yönde kendi işlevini yerine getirmeyi hedef alır.
8. İşçi Kültür Derneği, burjuvazinin, "kültür ve sanatın ideoloji ve politikadan arınmış özgürlüğü" paravanı ardında, burjuvaziye sınıfsal bağımlılığı gözettiği gerçeğinin altını çizerek, kültürün ve sanatın da gerçekten özgürce gelişimine, ancak işçilerin ve emekçilerin sınıfsal insiyatifinde kavuşabileceğini vurgular ve bu alandaki özgürlüğün de mücadele ile kazanılacağını bilerek perspektifini çizer.

***

Yaşasın işçilerin, emekçilerin ve tüm demokratik güçlerin kültür sanat alanındaki uzun soluklu, örgütlü mücadelesi.

(*) Şubelerimizin yaptığı çalışmalar ve etkinlikler her ay yayımlanan "İŞÇİ KÜLTÜRÜ" adlı bültenimizden izlenebilir. İsteme adresi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, 45/20, Eti Pasajı, Maltepe-Ankara Tel: 29 62 80

İlkokullarda "MODERN MATEMATİK" ÖĞRETİM YÖNTEMİ

Çetin TURAN

Önce şu noktayı saptayalım: Matematik öğretiminin karşılaştığı çok değişik sorunların çözümü için yabancı ülkelerde değişik bilim dalları araştırmalar yapmakta ve yayınlamaktadır. Bizde henüz bu konuda araştırma olmadığı gibi, yapılmış olan araştırmalar dilimize çevrilmemiştir. Modern matematikle ilgili çevirilerin hemen tümü konuya ilişkindir. Matematik öğretimine ilişkin son derece önemli ve gerekli olan yöntem araştırmalarının yokluğu matematik öğretiminde büyük eksikliktir. (Bu konuda kaynakça için: VI. Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Tebliğleri. Matematik Öğretimine Psikolojik Bir Yaklaşım. Nail Şahin)

Yöntem konusunda ilk elde şunlar saptanabilir:

1- Doğal Düşünme Sürecine Uygunluk:

Öğrenciler okul öncesinde hatta daha konuşmayı yeni sökerken bile kimi matematik kavramlarını kendiliğinden kazanmış olabilirler. Bu kavramlar gizlice çocuğun zihnine yerleşmiş olabilir. Özellikle "sayı" kavramı için bu daha çok sözkonusudur. Sayı kavramını bilmediği halde çocuğun zihninde ilkel bir sayı kavramı vardır ve kimi problemleri bu ilkel sayı kavramından hareketle çözmüştür.

Farklı toplumsal katmanlardan gelen öğrencilerin içinde yüze kadar ezbere sayanlar bulunduğu gibi, hiç sayma bilmeyenler de vardır. Ama tüm öğrencilerde sayı hakkında biraz sonra ele alacağımız ilkel "sayma" kavramı vardır. Öğrenciler arasındaki bu tür farklara bakmadan hepsinde ortak olan kavramdan yola çıkmak anlaşılmayı kolaylaştıran bir yöntemdir. Bu şekilde öğrencinin doğal düşünme süreci bozulmadan "sayı" kavramı verilmiş olacaktır.

Örnek:

Sayı kavramının çocukta okula gelmeden oluştuğunu söyledik.

Geleneksel matematikte sayılar, "ne kadar?", "kaç tane?" gibi soruların cevabı olarak açıklanır. Doğrudur. Ama biz aşağıdaki olaya ya da benzerine sıkça raslamışızdır.

- Kaç balon istersin?... sorusuna, konuşma çağında olmayan çocuğun parmaklarından birkaçını gösterip:

- Bu kadar... demesi "kaç tane?" sorusunun cevabıdır. Bu cevap çocukta sayı kavramının bulunduğunu gösterir. Bu noktayı yakalamak ve bu noktadan yola çıkmak gerekli. Bu olay bize sayı kavramının tarihsel gelişmesi ve bugün kazandığı anlama ulaşırken hangi ilkel aşamalardan geçtiği hakkında da tahminde bulunma fırsatı verir.

Hiç sayma bilmeyen, tarihin ilkel dönemlerinde yaşamış bir çobanın götürdüğü sürüyü eksiksiz getirip getirmediğini nasıl anladığını düşünelim Problemin o çağda çözüldüğünü kabul etmek zorundayız. Çözüm şöyle olabilir: Giderken, koyunlar ağıldan birer birer çıkarılır ve bir torbaya her koyun için bir çakıl taşı konur. Dönüşte, tersi yapılır. Koyunlar teker teker ağıla sokulur, ve her koyun için torbadan bir çakıl taşı alınır. Son koyun girdiğinde torbada hâla çakıl taşı varsa koyunlar eksik demektir.

İnka uygarlığında sayıların ip üzerine düğümler atılarak yazılmağa çalışıldığı bilinir... Günleri saymak için ipe her gün bir düğüm atmak gibi.

Örnekler çoğaltılabilir. Ama hepsinde ortak bir yan var. Sayı kavramı ile birlikte karşımıza "küme" kavramı çıkıyor. "Çocuğun parmaklarından oluşan küme", ip üzerindeki düğümler kümesi". "Torbadaki çakıl taşları kümesi"... vs.

Buradan yola çıkarak öğrenciye "eşleme", "bire-bir eşleme", "denk küme" kavramlarına bağlı olarak "sayı" kavramı verilir. (*)

Bu yöntem öğrencinin doğal düşünme sürecine-yaşayışına, deneylerine - uygundur. Yöntemin konudan kaynaklandığını ve ona sıkı sıkıya bağlı olduğunu unutmayalım.

II. İzleme ve denetlemede süreklilik:

Yanlışların sürekli izlenmesi ve denetlenmesi öğrencinin derse karşı ilgisinin canlı tutulmasını sağlar. İzleme ve denetim eksiği öğrencide matematiğe karşı ilgisizliğin başka nedeni olabilir. İlk kavramların anlaşılmaması ya da yanlış anlaşılması daha sonraki konularda başarısızlığa dönüşür. Başarısızlıktaki sürekliliğin ise moral bozukluğuna ve ilgisizliğe dönüşmesi kaçınılmaz olur. Geleneksel matematik uzun yıllar uygulandığı için öğrencinin bocaladığı - güç kavradığı konularda bir deney birikimi vardı. Modern matematikte ise bu önümüzdeki yıllarda uygulama içinde oluşacak.

Örneğin; öğrenciler genellikle "kümenin yokluğu" ile "boş küme" kavramlarını, "kapsama" ile "eleman olma" ilişkilerini, "eşlik" "denklik", "eşitlik" kavramlarını karıştırmaktadır.

İki küme arasında kapsama ilişkisi olduğunda bunların "kesişim" ya da "birleşim"lerinin bu kümelerden birini yada diğerini gösterdiğini güç kavramaktadırlar.

"A" ve "B" farklı kümeler olduğu halde $A \cap B$ ya da $A \cup B$ nin bir tek kümeyi gösterdiğini kavramakta güçlük çekmektedirler.

Ama bir kümenin bir işleme göre "kapalı" olmayışının, matematikçileri yeni sayı kümeleri aramaya ittiğini, doğal sayılardan daha geniş sayı kümelerinin — tam sayılar, rasyonel sayılar, gerçek sayılar— böylece bulunduğunu öğrenciye daha ilkokul sıralarında hissettirmek, hatta kavratmak mümkündür.

III. Temel kavramların verilmesinde somut malzeme ile çalışma:

Öğrencilere öncelikle temel matematik kavramlarının verildiği sırada çok çeşitli eşya ile — somut malzeme ile — çalışma olanağı sağlanmalıdır. Yeni matematik programları özellikle başlangıç konularında öğrenciler için ilginç ve çekici nitelikler taşıyor. Konular somutlamaya daha elverişli sınıf içinde kalarak bile çok değişik malzeme ile konular somutlanabilir. Uygun oyunlar bulmak ve bu oyunların içinde konuyu işlemek, öğrencileri grup çalışmasına yöneltmek oldukça kolay. Kavrama yetenekleri ve bilgi düzeyleri yakın öğrencileri aynı kümelerde toplayarak her kümeye uygun çalışmalar yaptırmak diğer derslere oranla daha elverişli.

Küme konuları işlenirken çok değişik malzeme yanında öğrencileri küme elemanı kabul eden örnekler verilmesi yararlı olur.

Böylece yeni programın benimsenerek ezberlenmeden kavranması, matematik dersine karşı geleneksel ilgisizliğin kırılması mümkün olabilir.

Geometri konularında ise kendiliğinden malzeme yeterli değil. Önceden hazırlanan modeller ile konuların kavranması kolaylaştırılır.

IV. Gözlem ve genelleme:

Öğrenciye bol gözlem yaptırılmalı. Kitapların eskimiş, hayatın dışına düşmüş sayısal bilgileri yerine özellikle çevresel özellikleri yansıtan gerçek sayılardan yola çıkılmalı. Böyle yapılırsa, öğrencinin ilgisi daha diri tutulmuş olur. Gözlemlerden yola çıkılarak genellemelere varma yeteneği gelişir.

Gözlemler derlenir. Belirli kurallara uygun olarak düzenlenir. Olaylar ve sayılar arasındaki bağlantılar kavranmaya çalışılır, yeni ilişkiler aranır. Bilgiler grafiklere dönüştürülür, grafikler yorumlanır ve genellemelere gidilir.

Tüm bu işlem ve eylemlerin kısa bir sürede olması mümkün değil. Olması da gerekmiyor. Öğrenci uzun süre konu ile yakından ilgilenecek, dikkati yoğunlaşacak, ilgisiartacaktır. Zamanla iyi bir gözlemci olma yeteneği gelişecektir.

V. Soyut düşünme alışkanlığının geliştirilmesi:

Somutlaştırma, matematik öğretiminin ilk basamaklarında yararlı olan geçici bir yöntemdir. Sürekli olamaz. Somutlaştırma isteği - eğilimi - öğrencide sürekli bir düşünme alışkanlığına dönüştürülmemelidir.

Matematik soyut ilişkilere dayanır. Somut örneklerle başlatılan sayı kavramı sonradan "3" biçimi altında artık soyuttur. Ve başlangıçta kolaylık sağlayan somutlaştırma eğilimi sonradan öğrenmeyi engelleyen başlıca alışkanlık haline gelebilir. Gelmektedir de.

Somut eşya ile çalışmanın ölçüsü kaçırılmamalı, ama sembollerin ve işlemlerin öğretilmesinde de acele etmemeli, temel kavramların sindirilip sindirilmediği başlıca ölçü alınmalıdır. Öğrenciler belirli bir olgunlaşmadan sonra resim, şekil gibi yarı soyut araçlarla soyut düşünmeye hazırlanmalıdır.

Yöntem olarak somut ile soyut arasındaki geçişin sağlanması ve soyut düşünme alışkanlığının kazandırılması matematik öğretiminin en eski ve önemli sorunudur.

VI. Yeni programın gerektirdiği öğretim sırası

İlkokul programında geometri derslerinde önce cisim kavramının verilmesi, cisim kavramından yüzeye, yüzey kavramından çizgiye ve çizgi kavramından nokta kavramına geçilmesi gerektiği belirtilmiş. (Sayfa 160) Ne var ki, ölçü dışı geometri kavramları olan nokta, doğru, düzlem, uzay kavramları bu sırayla verilemez. Küme kavramından yola çıkacağız. Önce nokta gösterilecek. Somut olarak (küçük bir bilye vs.). Noktanın bundan daha küçük olduğu söylenecek. Tebeşirin tahtaya bastırıldığında bıraktığı iz gösterilecek. Daha küçüğü; kalemin kağıda sivri ucuyla bıraktığı iz örnek olacak. Öğrenciden giderek küçülen bu örnekleri zihninde daha da küçük olarak düşünmesi istenecek. Ne kadar küçük düşünebiliyorsa, nokta kavramına o kadar yaklaşıldığı öğretilecek. Böylece somut bir örnekten soyut "nokta" kavramına ulaşılacaktır. Sonra nokta kümelerine geçilecek. Ve sırayla herbiri "nokta kümeleri" olan "doğru", "düzlem" ve "uzay" kavramları verilecek. Sonra bunlar arasındaki ilişkiler, kümeler arasındaki ilişkilerle işlemlerle (kesişim, birleşim) açıklanacak. Zaten yeni matematik tüm şekilleri nokta kümeleri olarak algılar. Doğru ve düzlem-

ler ise uzayın alt kümeleridir. Konunun mantığı ve öğrencinin bu bağlantıyı kavraması öğretim yönteminde bu sıranın izlenmesini zorunlu kılmaktadır.

VII. Aksiyomatik yöntemin bilinmesi zorunluluğu:

Matematik öğretmeni modern, sembolik mantığın kavramlarını bilmek zorunda. Önermeler mantığının, niceleme mantığının kavramları bugün diğer bilimlerde olduğu gibi modern matematikte yaygın olarak kullanılmaktadır. Modern matematiğin iki ayağından biri "kümeler analizi" ise diğeri "sembolik mantık"dır. Sembolik mantık ile akıl yürütme semboller arasında bir cebir işlemine indirgenmiştir. Boole, Schröder, Frege tarafından geliştirilen sembolik mantığa "Boole cebiri" de denir. Sembolik mantığın ilgilendiği "kesişim", "kapsama", "birleşim", "evrensel ve varlıksal niceliyiciler" "venn diyagramları" matematiğin konuları arasındadır.

Öğrencinin ezberci olmaması, kuralları tartışmasız kabul etme alışkanlığından kurtulabilmesi, mantıklı düşünme yeteneği kazanabilmesi, karşılaştığı yeni durumlara tepkisi, yeni problemleri çözme becerisi, modern mantığın ve özellikle sembolik mantığın koyduğu düşünme kalıplarını kavramış olmasıyla yakından ilgilidir.

İyi bir matematik öğretmeni ise bu temel kavramları mutlaka bilmek zorundadır. Başlıca iki nedenle:

* Matematik öğretmeni olarak, otomasyona giden çağın teknik gereklerini kavrayacak yetenekte düşünebilen öğrenciler yetiştirmek zorundadır.

* Yaşadığımız çağın gitgide karmaşıklaşan yaşama biçimini, yaşadığımız düzenin çelişkilerini, karşılaştığı son derece karmaşık sorunları - problemleri - mantıklı olarak düşünüp çözme yeteneğinde olan öğrenciler yetiştirmek zorundadır.

Modern mantığın bu hedefinin, "dört işlemi"i de kapsadığını unutmamak kaydıyla, aritmetiği "dört işlem"e indirgeyen geleneksel düşünceyi aşan bir hedef olduğu kuşkusuz.

VIII. Sembolik mantik ve dilin kullanılışı:

Mantıksal düşünme dil aracılığıyla olur. Kullanılan dilin doğru anlaşılması için günlük yaşamda kullandığımız "çok anlamlı" sözcüklerin, mantık için geçerli olan "tek" anlamının saptanması gerekir. Bu her sözcük için olduğu kadar, ondan da önemlisi "önerme bağlacı" dediğimiz "ve" "veya" (ya da), "ise", "değil"... vs. gibi sözcüklerin, "her", "bazı" gibi niceleyicilerin dildeki anlamlarını, dili nasıl etkilediklerini bilmemiz gerekir. Bunlar mantıklı düşünme kurallarıyla birleştirilerek dil mantıklı düşünmede doğru olarak kullanılabilir. Örnekleyelim:

1) İki basit "önerme"

p = Ahmedin bir evi var

q = Ahmedin 100 dönüm tarlası var.

Bu "basit" önermelerden aşağıdaki "bileşik" önermeler türetilebilir.

a) Ahmedin bir evi "ve" 100 dönüm tarlası var ($p \wedge q$)

b) Ahmedin bir evi "veya" 100 dönüm tarlası var ($p \vee q$)

c) Ahmedin bir evi var "ise" 100 dönüm tarlası var ($p \rightarrow q$)

d) Ahmedin bir evi yok "veya" 100 dönüm tarlası var ($\bar{p} \vee q$) v.s.

Bu bileşik önermelerin anlamları farklıdır. Doğruluk değerleri kullanılan "önerme bağlaçları"na göre değişir. (c) ve (d) bileşik önermeleri ise aynı anlamdadır. Doğruluk değerleri her zaman aynıdır. Bu ayrıntı bilinmeden, bu dil ve mantık sorunu çözümlenmeden, öğrencilerin benzer önermelerden giderek doğru - mantıklı sonuçlara ulaşmaları beklenemez. En azından sonuca varış bilinçli olamaz.

2) Kimi önermelerin doğruluğu kanıtlanırken "her" ve "bazı" niceliyicilerinin oynadığı rol önemlidir;

p = "Her" sayı 5 den büyüktür... önermesinin "yanlış" olduğu, iddiayı doğrulamayan bir tek örnekte kanıtlanabilir; 3 bir sayıdır ve 5 den küçüktür. O halde "p" önermesi yanlıştır.

q = "Bazı sayılar 5 den büyüktür... Önermesinin "doğru" olduğu önermeye uygun bir tek örnekle kanıtlanabilir. 7 bir sayıdır ve 6 den büyüktür. O halde "q" önermesi doğrudur.

Oysa "p"nin doğruluğunu, "q"nun yanlışlığını kanıtlamak için tek örnek yetmez. Bütün ihtimallerin denenmesi gerekir.

Bu genel bir düşünme kuralıdır. Neyi kanıtlarken, nelerin gerekli ve yeterli olduğu, iddianın gerçekten kanıtlanıp kanıtlanmadığı ve hatta izlenecek yolun doğruluğu, bu temel mantık kurallarının sindirilmesine bağlıdır. Öğrenciyi ezbercilikten kurtaracak yöntem en büyük desteğini modern mantıkta bulacaktır.

IX. Mantıksal yeterlilik sorunu:

Öğretmen modern matematiği, ilgili kavramları, sembolleri verirken problemleri çözerken öğrenci nabzını sürekli elinde tutacaktır. Öğrencinin mantıksal açıdan yeterli duruma gelebilmesi için çok önemli olan üç noktayı gözden kaçırmaması gerekir;

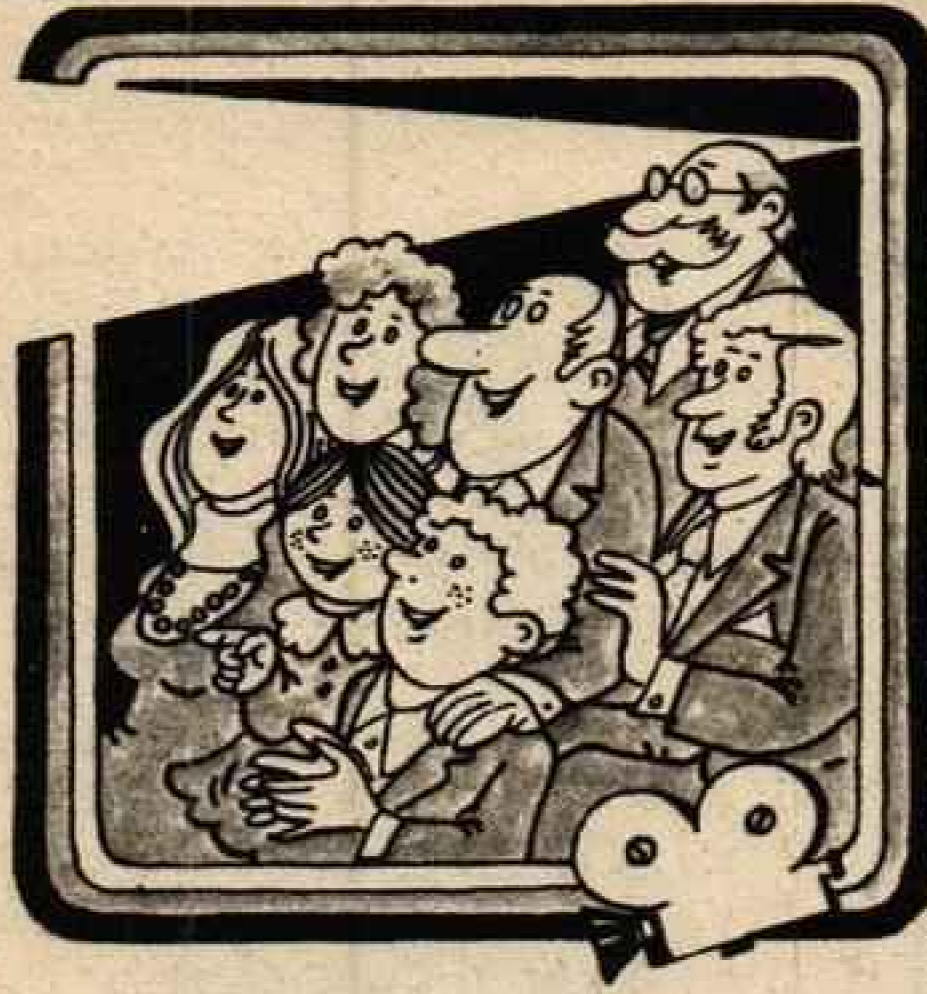
1) Kavramlar, güçlük dereceleri farklı olduğu için, aynı anda anlaşılmaları mümkün olmayabilir. Örneğin "ve", "veya" eklemleri kolay anlaşılabildiği halde, "ise" şartlı önerme eklemi zor anlaşılmaktadır.

2) En yetişkinlerde bile (yüksek okul öğrencisi) somut malzeme ile düşünme sembolik malzeme ile akıl yürütmeden daha kolay olmaktadır. Matematikte ise sembollerle düşünde asıl hedeftir.

3) Problemin zorluğu onun karmaşıklığı ile ilgilidir. Yani problem çözülürken gerekli ön işlemler ne kadar çok, bilinmesi gereken bağıntılar ne kadar fazla ise problem o ölçüde karmaşıktır ve zordur. En kolay problem, tek işlemle ve tek bağıntıdan (ilişkiden) yararlanarak çözülebilendir. Problem çözümünde kolaydan karmaşığa giden bir sıranın gerekli olduğu herkes tarafından bilinir. Amaç öğrencinin daha karmaşık problemleri çözme becerisini geliştirmektir.

Kısaca; kavramların anlaşılması, soyut düşünme alışkanlığı ve problem çözme becerisi diye özetleyebileceğimiz nitelikler bir öğrencide birleştiği ölçüde mantıksal açıdan yeterli duruma gelmiş sayılacaktır.

(*) Okul Defteri sayı 2., s. 22, Modern Matematiğe Doğru. Ç. Turan

ALAMANCILARIN RADYOSU

Ahmet REMZİ

'Alamancı' sözcüğü, bir tanım olarak çoktandır dilimizde. Yakında, Türkçe sözcüklerin çoğu, bu sözcüğü de sütunlarına alacaklar. Dilimizde kullanıldığı biçimde, 'alamancı', Avrupa'da çalışan, her yaz döneminde, cüzdanı mark'larla, franklar, kronlarla dolu olarak ülkeye gelen ve gözünün gördüğü, arsa, bağ-bahçeyi kapatarak, anlamsız apartman katlarına para yatırarak çalıştığı ülkeye dönen yurttaş olarak biliniyor.

1960'lı yıllarda başlayan ve gelişen yurtdışı işçi göçü, ülkemize böylesine marjinal bir insan tipini armağan etti. Önceleri, ellerindeki radyo-teyplerle tanınan 'alamancılar', daha sonraları işi daha da ilerletip, birer taşınmaz mal spekülatörü olarak Türk ekonomisinin girişimcileri haline geldiler.

Hemşehri şirketleri, bedelsiz ithal katakullileri, Döviz Çevrilebilir Mevduat hesapları, katlı kur sistemleri, hepsi işte o radyosuyla övünen insan tipinin ekonomimize getirdiği yeniliklerden birkaçı. Böyle bir tipin yaratılmasında Devlet'in katkısı ne oldu nasıl oldu dersiniz?

Bu soruyu cevaplayabilmek için, kasıla kasıla poz verilen fotoğraflarda elde taşınması gelenekleşen o radyo-tep'e biraz yakından bakmamız gerekiyor: Alamancının radyosuna..

HATAY BİZİM CANIMIZ

Tarih kitaplarının kuru kuruya geçtiği 1938 Hatay olayında, kısa dalgadan yapılan arapça yayınların varlığından bile söz edilmez. Oysa, Hatay ve çevresindeki halkın, olası bir oylamada Türkiye için oy kullanmaları amacıyla propaganda yayınları yapılmış. İşte bu olay, Türkiye'de kısa dalga yayınlarının başlangıcı olarak benimseniyor. Türkçe marşlar arasında arapça konuşulması, Hatay ve güneydoğu Anadolu halkınca çok beğenilmiş olmalı ki, aradan kırk yıl geçmesine karşın, bu bölgede hâlâ arapça istasyonlar gözde (!)

Hatay ve çevresine yapılan yayını tam yurtdışı yayın saymazsak, aynı yıl Atatürk'ün ölümü ile ilgili yabancı dil yayınına dek bekleyeceğiz. 10 Kasım 1938 günü, kısa dalga Ankara Radyosu'ndan yapılan İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca yayında, Türkiye ilk kez kendi haberini, kendi radyosundan dünyaya yayıyordu: Atatürk öldü..

Daha sonra, Atatürk'ün cenaze töreni naklen yayınlanarak, kısa dalgadan ilk naklen yayın da gerçekleştirildi.

İkinci Dünya Savaşı sırasında tarafsız kalan Türkiye, bu görünümünü Dünya ülkelerine kanıtlamak için kısa dalga yayınlarından da yararlandı. İngilizce, Fransızca, Farsça, İtalyanca, Almanca, Elence, Lehçe, Macarca, Sırp-Hırvatça, Bulgarca, Romence, Peştuca ve Urdu dilinde verilen savaş haberlerinin yanısıra, Türkiye'nin bu savaşta tarafsız olduğu da vurgulanıyordu.

1963 yılında Türkiye'nin Sesi Radyosu adını alan ve bugün on dilde yayın yapan kısa dalganın kırk yıllık geçmişindeki önemli olaylar bunlar. Şimdi alamancının radyosundaki metre ibresini, 19-25-31 veya 41 metrelerden birisine ayarlayarak Türkiye'nin Sesi Radyosu'nu daha iyi tanımaya çalışalım.

GÜLCAN OPEL DİYE BİRİ...

İşte yurtdışı çalışanının, bizlere bir katkısı daha.. Bu kez müzik kültürümüze sesleniyor alamancı. Gülcan Opel namlı hatunun adını hiç duymuş muydunuz Tanrı aşkına? Halbuki, Avrupa'nın birçok yöresinde, onlarca kaset, yüzlerce plakla listelerden hiç düşmüyor Opel.

Gülcan Opel ve diğerlerinin, Türkiye'de doya doya boy gösterebildiği tek yayın kuruluşu Türkiye'nin Sesi Radyosu'dur. O halde, Radyonun yayın politikasını şöyle bir gözden geçirmek gerekiyor. Türkiye'nin Sesi Türkçe yayınlarını, söz, müzik ve haber yayınları olarak ayrıştırabiliriz. Günlük onsekiz saatlik yayının hemen tümü, bu türlerden oluşuyor.

Müzik yayınları için Gülcan Opel örneği yeterli sanırız. Türkçe yayın yapan birçok yabancı radyoyla rekabet durumunda olan Türkiye'nin Sesi, TRT'nin müzik politikasına kısmen de olsa aykırı yayın yapıyor. Gülcan Opel'in şu anda yayınlanan bir solo program bandı yok; ancak dinleyici istediği zaman, Yüksel Özkasap, Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur ve diğerleri gibi mikrofona çıkabiliyor. Bu arada, Türkçe yayınlarda, batı müziği türünün hiç yer almadığını da belirtelim. Doğal olarak Türk Hafif Müziği bu uygulamanın dışında.

PANİPAT MEYDAN SAVAŞI'NIN YILDÖNÜMÜ

Türkçe yayınlarda, söz programlarının nitelikleri, TRT yönetimi ile yakından ilgili. Söz gelimi, birkaç yıl öncesinde, Türkiye'nin Sesi Radyosu'nu açan bir dinleyici, Panipat Meydan Savaşı ile ilgili ayrıntılı bilgileri öğrendikten sonra, mehter müziği ile dolu bir ortamda geçmişe, ta geçmişe dalma olanağı bulabiliyordu. Atalarının üç kıtada yaptığı kahramanlıklardan kendine pay çıkarıyor, gece düşünde Turan ülkesini görüyor ve sabahın köründe kalkıp işine giderken, geçşimişine hasretle bir selam sarkıtıp, o gün deleceği somunların görüntüsüyle başbaşa kalıyordu. Ünlü bir amerikalı milyarderin yakınları-

nın çıkardığı 'pembe gazete' o günlerin söz programları için gerçek bir esin kaynağı idi. Çağıyla bu denli ilişkisiz yayın dönemleri de yaşadı Türkiye'nin Sesi Radyosu. Şimdi ise günüyle, çağdaş düşünce sistemleriyle bütünleşebilecek bir gelenek yaratma döneminde bulunuyor. Dinleyicisine bir kez daha Panipat savaşı benzeri programları sunma gülünçlüğüne düşmemek için.

Türkçe yayınların bir bölümünü de haber yayınları oluşturuyor. Büyük ölçüde TRT Haber Merkezi'nin ürettiği haberlerle bağımlı olan Türkiye'nin Sesi, zaman zaman, yurtdışını ilgilendiren konularda haber üretiyor. Saat başı haber ilkesinin uygulandığı Radyo'da, günlük 'Basın Özetleri', haftalık 'Her Hafta Bir Konu', 'Spor Dergisi' gibi haber programlar da yer alıyor.

Özetin özeti bir anlatımla, Türkiye'nin Sesi Radyosu Türkçe yayınlarının portresi böyle çizilebilir. Şimdi de bu portrenin ana renklerine göz gezdirelim.

İŞÇİ YURTTAŞ MI, SOYDAŞ MI?

Türkiye'nin Sesi Radyosu yayınlarında, seslenilen kitlenin saptanması ve programların buna göre üretilmesi temel kural olmalı kuşkusuz. Radyo alıcısının başındaki dinleyiciyi toplum katmanındaki yeri bakımından irdelemeden yayın yapmaya kalkarsanız, her an Panipat savaşı gülünçlüğüne düşebilirsiniz.

Günlük çalışma sorunları arasında bunalan, ustabaşısıyla, patronuyla eşitsiz bir savaşım veren işçi kitlesi, sorunlarının çözümünde yardımcı bir güç olarak sizin yayınlarınızı islemektedir. Bu dinleyiciye 'nonfigüratif' resmin inceliklerinden söz ederseniz herşeyi kaybettiniz demektir. Bir radyo dinleyicisi ile var olacağına göre, dinleyiciden gelen sese kulak vermek, üretimi buna göre, biçimlendirmek önemli bir zorunluluktur. Bugüne dek, belli kişisel çabalar dışında, Türkiye'nin Sesi Radyosu' nda böyle bir yöneliş göremiyoruz. Seslenilen kitlenin sınıfsal açıdan bir irdelenmesi yapılmamış. Çala kalem yazılan programlarda, 'iyiye, güzele' gitme fantezisi ile temel doğrular kulakardı edilmiş. Belki kasıtlı, belki bilmemekten.

Adam işçi. Emeğiyle geçiniyor. Gerekli ve gerçekçi olan, işçiye, sınıfı ile birlikte, sınıfı için, sınıfının doğrularından ayrılmadan hareket etmesi için yönlendirmede bulunmak. Yoksa, küçük arttırımları ile yurda dönüşünde küçük bir imalathane açmasını öğütlemek değil. Yarı özel, yarı resmi bankaların küçük işletme kredileri için reklam kokan yayınlar yapmak hiç değil.

Adam işçi. Emeğiyle geçiniyor. Gerekli ve gerçekçi olan, olanaklar ölçüsünde, lumpenlikten uzaklaşarak, kesin bir işçi bilinciyle hareket etmesini sağlamak. Bir işçinin kesinkes bilmesi gerekli sendika hakkını, sarı sendika tehlikesini, sosyal güvenlik kavramını siz dinleyicinize vermezseniz, Panipat'çılar kadar çağdışı kalmış sayılırsınız. Şirket kur, patron ol!, dövizini ver, askerlik yapma!, Döviz yolla, sosyal güvenlik hakkı kazan!, mark yolla, frank yolla, Devlet sana bir konut versin! gibisinden sloganlar, hak olanı kazanmak için illa para vermeyi, patron olmak için açılan yollardan, parayla yararlanmayı öğütlemez de ne yapar?

Bu insanlar, bu insanların çocukları, torunları, yarın öbürgün sizin verdiğiniz öğütlerle yaşamanın kolaylığını anladıklarında Türkiye'yi mi seçecekler sanıyorsunuz?

Eğer onlara kapitalist bir düzende yaşamanın koşul larını ve kolaylıklarını öğretiyorsanız, bilin ki, şimdi içinizde yaşadıkları ortam bu bakımdan çok daha avantajlı, çok daha uygun.

Adam işçi, emeğiyle geçiniyor. İşte bu gerçek, bu ayırıcı özellik yayın üretimindetemel kural olmadıkça, daha çok beklersiniz kalifiye işçinin Türkiye'ye geri dön mesini.

UYUM MU ASİMİLASYON MU?

TRT Yurtdışı Yayınları yayın amaçları arasında, yurtdışındaki yurttaşların, bulundukları yere uyumunu sağlamak yolunda yayın yapmak şeklinde bir kural bulunuyor.

Şimdi bu uyumun nasıl yönlendirildiğine bakalım: 'Siz sevgili kardeşim, uygar bir ülkede yaşıyor, çok para kazanıyorsunuz. Bulunduğunuz ülkenin yaşam koşullarına kesin bir uyum göstererek, yurdumuzu orada olumlu şekilde tanıtmak elinizdedir. Söz gelimi, yurtdışındaki bayan yurttaşlarımız, öyle köylerinde olduğu gibi, allı, güllü, morlu giysilerle göz beğenilerini bozmamalılar. Sonra bazıları da etek altına pantalon, hatta ba zen erkek pijaması giyerek, sokaklarda böyle dolaşıyor larmış. Olur mu? Bunları gören yabancı ne der? Türkiye hakkında ne düşünür? Bunun sonucu ne olur? Bir kere ülkemize turist gelmez;sonra dış kamuoyu ülkemiz hakkındaki olumsuz düşüncesini pekiştirir. Ya işte böyle!.."

"Çocuklarınızı yabancı okullara gönderiniz. Ne olursa olsun eğitimsiz kalmamaları gerekir. Evde konuşacağınız Türkçe ile de kendi kültürü ile olan bağlantısının kopmamasını sağlayabilirsiniz."

Doğal olarak, bu düşsel örnekler Türkiye'nin Sesi Radyosu programlarında böylece yayınlanmıyor. Ancak, yurtdışında çalışan yurttaşlarla ilgili belli bir Devlet politikasının bulunmaması, bu Radyo'da çalışan yapımcıların kendilerine, kendi dünya görüşlerine göre hareket etmesine, üretim yönlendirmesinde bulunmasına yol açıyor.

Yukarıda belirtilen fantezi cümlelerin daha değişik-

leri, çeşitli dönemlerde, çeşitli varyasyonlarla programlarda yer almıştır. Bir işçi kitlesine yayın yapan kuruluştaki çalışanların burjuva beğenileri, büyük bir özgürlükle antenlerden çıkmış ve çevresine uyum sağlayamayan, çoğu zaman bilinçle sağlamayan, yurttaşını kınamıştır. Bunun adı, yayın ilkeleri arasında belirtilen kural gereği uyuma yardımcı olmaktır. Bilenler bilir. Bunun asıl ada asimilasyona yardım etmektir ve bu Türk devleti adına, Devlet radyosundan yapılmaktadır.

ALTI YILDA ONBEŞ GÜN FRANGİSTAN

Aslında, radyo yapımcılarının, kendi sınıflarının verdiği kültür doğrultusunda masabaşı programı üretilmesini doğal karşılamalıyız. Bugün Türkiye'nin sesi Radyosunda, birkaçı dışında, programcılar altı yılda bir yurtdışına çıkabilmektedir. Her fırsatta kendilerine dinleyici ile bütünleşme emri verilen bu yapımcılar, yurtdışından gelmiş eş-dost kovalayarak, dinleyici mektuplarını psikolog süzgecinden geçirerek bu emri yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Doğal olarak yayın da bu eksikliğin sonuçlarını yansıtmaktadır. söz gelimi, programlarda, cilt uzmanlarına, saç dökülmesiyle ilgili çareler anlattırılmakta, yılda bir ay izine gelen işçiye, Turizm Bakanlığı'nın tatil köylerinin adresleri verilmektedir.

Aslında bu bir temel sorundur. Ülkesinin insanını baştan beri tanımayan yapımcı, yurtiçinde kırsal kesimin yaz tatilini nasıl geçirdiğini bilmediği için, kendi düşlediği tatili dinleyicisine de salık vermektedir.

Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda dönem dönem sanat programları da yayınlanmaktadır. Abidin Dino'nun Vakko galerisinde açtığı resim sergisi, Suna Kan'ın Cumhurbaşkanlığı konser salonundaki resitali arası soğumadan yurtdışı dinleyicisine aktarılmaktadır.

Böylece, gün boyu fabrika tezgahlarında ter akıtan Türk işçisi, akşam dönüşü, yurdundaki sanat olaylarını ayrıntısıyla öğrenerek, sanatsal açlığını da doyurmaktadır. Ne mutlu değil mi? İşte dinleyici ile bütünleşmek buna denir.

ÇOCUK YILI KUTLU OLSUN

1979 Çocuk yılını, TBMM'de Dünya Çocukları ile birlikte kutlayan Türkiye, köprüaltı çocuklarını, küçük mahkumları, kimsesizleri dış kamuoyundan gizlerken, Türkiye'nin Sesi Radyosu'da, küçük, zarif, rengarenk kartlarla küçük dinleyicilerinin gönüllerini almıştır. Yurt dışında, okuyacak kitap, okutacak öğretmen bulamayan Türk işçilerinin çocukları, bu kartları aldıklarında kimbilir ne denli sevinmiş, ne denli mutlu olmuşlardır. Bir de bunlara, Türkiye'nin Sesi Çocuk Klübü'nün armağan olarak yolladığı Kültür Bakanlığı yayınlarını eklerseniz.. Şimdi yurtdışındaki çocuklarımız derin bir doyum içerisinde, bir ellerinde kartları, bir ellerinde Bozkurt Ali adlı Çocuk Kitapları günlerini gün etmektedirler. Büyükleri, Turizm Bakanlığı tesislerindeki tatillerini düşünürken, küçükler de düşmanlara karşı savaşmak üzere Kültür Bakanlığı'ndaki amcalarının yazdırttığı bu önemli kitabı ezber etmektedirler. Onlara da ne mutlu değil mi? Çocuk yılları da kutlu ve mutlu olsun.

Foto-AFSAD

SONUÇ..

1979'un Uluslararası Çocuk Yılı olması bir yana, Türkiye yirmibirinci yüzyılın eşiğinde, önemli bir süreç yaşamaktadır.

Devlet'in, böyle önemli bir dönemde, bırakınız dış ülkelerdeki yurttaşlarımızla ilgili politikasını, birkçok temel konuda izleyeceği yolu kesin olarak saptadığı söylenemez.

Aslında, şimdiye dek saydığımız ve ilk bakışta TRT yöneticilerinin kusuru olarak görünen yanlışlar, Türkiye genelindeki bu laçkalığın bir sonucudur.

Genelde, şu kadar yıldır, üst yönetimin tüm anlayışsızlık ve gözardı davranışlarına karşın onsekiz saatlik günlük yayını, sınırlı olanakları ile yürüten bu yayıncıların kutlanması gerekir. TRT'deki MC faşist yönetimini tüm ağırlığıyla yaşayan ünitelerden biri olan Yurtdışı Yayınlar Dairesi, herşeye karşın belli bir misyonu yürütebilmektedir.

Geçenlerde, büyük bir gazetenin Radyo-Televizyon sayfasında, ünlü bir yazar, Türkiye'nin Sesi Radyosu ile ilgili umut ve beğenilerini yazdı.

Yeni bir kan, yeni bir anlayışın, Türkiye'nin Sesi Radyosu'na egemen olabileceğini belirten bu ünlü yazara umutla katılıyoruz. Yeniden Panipat savaşı günlerine dönmemek en büyük dileğimiz.

NOT: Türkiye'nin Sesi Radyosu ile ilgili bu saptamaları nasıl yaptığımızı merak eden okurlar, kısadalga ibrelerini biraz titiz kaydırarak, Gülcan Opel'in nefis sesine her an rastlayabileceklerini bir kenara yazsınlar.

Panipat Savaşı ise, 1526 yılında Sultan Babür ile Delhi Sultanı İbrahim Ludi arasında yapılmıştır. Gazası mübarek ola...

